

Mukaddes Kitap
Süleýmanyň pähimleri
Mukaddes Kitap
Süleýmanyň pähimleri
Mukaddes Kitap Terjime Instituty 2009
Mukaddes Kitap
Süleýmanyň pähimleri

Stambulda neşir edildi

ISBN 978-5-93943-130-9

© Mukaddes Kitap Terjime Instituty, 2009

Sözbaşy

Süleýmanyň pähimleri kitaby *pähimler* we *tymsallar* görnüşindäki ahlak we dini taglymatlar ýygyndysyndan ýbaratdyr. Bularyň köpüsi gündelik durmuş meselelere degişlidir. Bu bize: «Rebden gorkmaklyk – bilimiň başlangyjydyr» diýmekligi ýatlatmak bilen başlanýar. Olarda diňe bir dini ahlak meseleleri hakynda däl-de, eýsem sagdyn pikirli we oňat häsiýetli bolmak hakynda-da öwüt-nesihatlar berilýär. Köp sanly gysga timsallarda dana adamyň dürli ýagdaýlardan nähili baş alyp çykmalydygy hakyndaky gadymy ysraýyl danalarynyň içki pikirleri beýan edilýär. Olaryň käbirleri maşgala gatnaşyklary hakynda bolsa, käbirleri iş meselelerine degişlidir. Käbirleri jemgyýetçilik gatnaşyklarynda ýerlikli häsiýetleriň zerurdygyny, başgalary bolsa durnukly bolmagyň zerurdygyny nygtaýar. Pes göwünlilik, sabyr-takatlylyk, garyplara hormat goýmak, dostlaryňa wepaly bolmak ýaly häsiýetler barada hem köp agzalýar.

Ýewreý pähimleri we *tymsallary* türkmen *pähimlerine* we *tymsallaryna* garanyňda tapawutlydyr. Ýewreýleriň dilinden terjime edilen *pähim* sözi *áyanlyk* (Çölde 23-nji bap, ýedinji áyat) ýa-da *tymсал* (Ezekiýel 17-nji bap, ikinji áyat) ýaly pygamberlik sözleri bilen terjime edilmelidir. Ýewreýleriň dilinde bu sözün manysy türkmençä garanyňda has giňdir. Bu bolsa 1-9 baplardaky uzyn parçalary düşündirmäge kömek edýär.

Süleýmanyň pähimleri kitabyndaky ähli pähimleriň we timsallaryň diňe Süleýman tarapyndan ýazylmandygyny bilmeklik zerurdyr. Olaryň käsi «Atalar sözi» (22-nji bap, 17-nji áyat). Şeýle hem munda Aguryň (30-njy bap, 1-nji áyat) we patyşa Lemuwalyň (31-nji bap, 1-nji áyat) timsallary hem bar. Muňa garamazdan kitabyň esasy bölegini Süleýmanyň pähimleri tutýar (10-njy bap, 1-nji áyat; 25-nji bap, 1-nji áyat – bular Ýahuda patyşasy Hizkiýanyň emeldarlary tarapyndan toplanan).

Süleýmanyň pähimleri kitabynda köp meňzelmeler ulanylan. Olaryň käsi ýewreýleriň diline mahsus bolansoň, türkmen dilindäki manysy dardyr. Olar käwagt birmeňzeş many berýän doly manyly türkmen meňzelmeleri bilen terjime edildi. Bu hakda goşmaça maglumat isleseňiz, çykytlara serediň. Käbir terminleri türkmen diline terjime etmek kyn boldy. *Danalyk* sözi we onuň sinonimleri juda köp duşýar. Şonuň üçin hem bularda aram zygiderlilik saklandydy. Şeýle hem *akylly-akmak* we *dogry-ýaramaz* ýaly gapma-garşylykly manydaky sözlerde mümkin boldugyça zygiderlilik saklandyldy.

Mukaddes Kitap Terjime Instituty

Süleýmanyň pähimleri

1-nji bab 1

¹ Ysraýyl patyşasy, Dawut ogly Süleýmanyň pähimleri:

² Bu pähimler danalygy we öwüt-nesihaty bilmek, paýhasly sözleriň manysyna düşünmek üçindir.

³ Parasatly hem-de dogruçyl bolmak, adylyk we deňlik, öwüt-nesihaty özleşdirmek,

⁴ Sadalara paýhas, ýaşlara bilim we akyl bermek üçindir.

⁵⁻⁶ Bu pähimlere hem tymsallara, atalar sözlerine we matallaryna düşünmeklik üçin: Akylدارlar bulary eşidip, bilimini has-da artdyrsyn, düşbi adamlar sagdyn maslahat alsyn.

⁷ Bilimiň başlangyjy – Rebden gorkmakdyr; diňe akmaklar danalygy hem öwüt-nesihaty har edýärler.

⁸ Diňle, oglum, ataňyň nesihatlaryny, eneňiň öwütlerinden ýüz öwürme.

⁹ Ol seniň başyňa ajaýyp täç, boýnuňa monjuk bolar.

¹⁰ Eý, oglum, seni günäkärler azdyrjak bolsa ylaşma.

¹¹ Eger olar: «Biziň bilen ýör. Gan dökmek üçin bukuda garaşaly. Sebäpsiz ýere bigünäni öldürel.

¹² Olary ölüler dünýäsi ýaly diriligine, gabra inenler deý tutuşlaýyn ýuwdalyň.

¹³ Her hili baýlyk taparys,

öýümizi oljadan doldurarys.

¹⁴ Ählimiz üçin horjun bir bolsun; aramyzda şärikligimiz deň bolsun» diýseler,

¹⁵ Eý, oglum, olar bilen bir ýoldan ýöreme, olaryň ýol-ýodasyna gadam urma.

¹⁶ Çünki olar şere kowalaşýarlar, gan dökmäge howlугýarlar.

¹⁷⁻¹⁸ Guşuň gözünüňi öňünde oňa tor gurmak puçdur. Ýöne bukuda garaşýanlaryň öz gany döküler, bukuda otyrkalar, olaryň aljak jany öz jany bolar.

¹⁹ Olaryň takdyry¹ şeýle bolar, zuluma gyzgyyp toplan baýlygy öz janyny alar.

²⁰ Danalyk köçede gaty seslenýär, bazar ýerlerinde jar çekýär.

²¹ Jemendeli yerlerde gygyrýar; şäher derwezesiniň agzynda sözleýär:

²² «Eý, nadanlar, haçana çenli nadanlygy söýjeksiňiz? Masgaralajylyr haçana çenli öz masgaralamagyndan keýp aljakkalar? Akmaklar haçana çenli bilimi ýigrenjekkäler?

²³ Meniň käýinjime üns berseňiz, ruhumy üstüňize dökerin. Men sözümi size bildirerin.

²⁴ Men sizi çagyrdym, meni ret etdiňiz; elimi uzatdym, hiç kim oňa üns bermedi.

²⁵ Gaýtam ähli maslahatymy ret etdiňiz,

¹ **Takdyry** – bu söz käbir gadymy golýazmalardan alnan, ýöne başga golýazmalarda «ýodalary».

- meniň käýinjimi duýmak islemediňiz.
- ²⁶ Men-parasat betbagtlygyňyza gülýändirin;
sizi gorky basanda ýaňsylaryn.
- ²⁷ Sizi gorky gaý kimin basanda,
betbagtlyk harasat bolup inende,
muşakgat hem gaýgy başyňyza düşende,
- ²⁸ şonda meni çagyrsyňyz. Ýöne men
jogap bermerin.
Meni ir ertirden agtararsyňyz, emma
tapmarsyňyz.
- ²⁹ Çünki olar bilimi ýigrendiler,
Rebden gorkmagy makul bilmediler.
- ³⁰ Meniň maslahatymy kabul etmediler,
ähli käýinjimi ýigrendiler.
- ³¹ Munuň üçin olar tutan ýollarynyň
miwesini iýerler,
öz pällerinden taparlar.
- ³² Çünki nadanlar ýoldan çykyp ölerler,
akmaklary geleňsizlik heläk eder.
- ³³ Meni diňlänler parahat mekan tutarlar,
ýamanlykdan gorkman aman bolarlar».
- 2-nji bab 2**
- ¹ Oglum, meniň sözümi kabul edip,
buýrugymy kalbyňda saklasaň,
- ² danalyga gulak asyp,
düşünjä ýüregiňi berseň,
- ³ hawa, paýhasy çagyrsaň,
düşünjä ýalbarsaň,
- ⁴ ony kümüş ýaly gözleseň,
hazyna deň agtarsaň,
- ⁵ şonda Rebden gorkmaklyga akyl ýetirip,
Hudaýy tanamagy başararsyň.
- ⁶ Çünki danalyk berýän Rebdir,
bilim hem düşünje Onuň agzyndan
çykýandyr.
- ⁷ Ol dogruçyllara ýardam berýär,
sadyklykda gezýänlere galkan bolýar.
- ⁸ Ol adalat ýollaryny goraýar,
Özüne sadyklaryň ýoluny goraýar.
- ⁹ Şonda dogruçyllyga we adalata akyl
ýetirersiň,
adyllyga we ýagşy ýola düşünersiň.
- ¹⁰ Çünki danalyk seniň ýüregiňe girer,
bilim kalbyňa hoş ýakar.
- ¹¹ Akyllylyk seni gorar,
düşünje saňa sereder.
- ¹² Danalyk seni ýaman ýoldan,
ýaramaz gepeýänlerden halas eder.
- ¹³ Olar dogry ýoly taşlap,
garaňkylyk ýolundan ýöreýärler.
- ¹⁴ Ýaman iş edip şatlanýarlar,
ýamanyň ýaramazlygyna guwanýarlar.
- ¹⁵ Olaryň ýollary egridir,
ýodalary öwürümlü.
- ^{16–17} Hudaý bilen ähtini unudandan,
başdaşyndan aýrylyşan aýaldan,
dili süýji keseki zenandan danalyk seni halas
eder.
- ¹⁸ Çünki onuň öýi ölüme eltýär,
ýollary zeminiň teýine barýar.
- ¹⁹ Onuň ýanyna giren yzyna dolanyp bilmez,
gaýdyp ýaşayyş ýoluna ýetmez.
- ²⁰ Şonuň üçin ýagşy iş edýäniň ýolundan
ýöre,
dogruçyllaryň ýoluny tut.
- ²¹ Çünki ýurtta dogruçyllar mekan tutarlar,
sadyklar şol ýerde galarlar.
- ²² Ýöne ýaramazlyk edýänler ir ölerler,
haýynlar köki bilen gyrlarlar.

3-nji bab 3

- ¹ Oglum, unutma öwredenlerimi,
buýruklarymy kalbyňda sakla.
- ² Çünki olar ömrüň ýyllaryny uzaldar,
abadanlygyňy köpelder.
- ³ Wepaly söýgiňi terk etme.
Bagla olary boýnuňa.
Ýüregiň gatyna ýazyp goý.
- ⁴ Şonda sen Hudaýyň hem adamlaryň
nazarynda
merhemet we abraý taparsyň.
- ⁵ Öz düşüňjäňe daýanma,
bütin ýüregiň bilen Rebbe bil bagla.
- ⁶ Bar işleriňde Ony tana,
Ol seniň ýollaryňy dogrular.
- ⁷ Özüňi akyllý saýma;
Rebden gork,
ýamandan çekil.
- ⁸ Şonda seniň janyňa sagdynlyk,
bedeniňe şpa berler.
- ⁹ Rebbi bütin baýlygyň hem
ilkinji hasylyň bilen hormatla.
- ¹⁰ Şonda seniň ammaryň dolup-daşar,
çelekleriň täze şerapdan joşar.
- ¹¹ Rebbiň terbiýesini terk etme, oglum.
Onuň käýinjine gysynma.
- ¹² Çünki atanyň eý görýän ogluna temmi
berşi ýaly,
Reb hem söýenini terbiýeleýändir.
- ¹³ Danalyk tapan, düşüňje gazanan adam
bagtlydyr.
- ¹⁴ Çünki onuň girdejisi kümüşden,
peýdasy altyndan artykdyr.
- ¹⁵ Danalyk jöwherden gymmat,
hiç bir arzyly zat oňa taý gelmez.
- ¹⁶ Uzak ömür onuň sag elinde,
baýlyk hem şöhrat sol elinde.
- ¹⁷ Onuň ýollary ýakymly ýoldur,
barça ýodalary hem salamatlykdyr.
- ¹⁸ Ýapýşanlar üçin ol durmuş daragtydyr.
Ony gaýym tutanlar bagtlydyr.
- ¹⁹ Reb danalyk bilen jahany bina etdi;
düşüňje bilen gökleri ýerleşdirdi.
- ²⁰ Onuň biliminden çuňluklar böwsüldi,
bulutlar çygyňy pürkdi.
- ²¹ Oglum, danalygy, akylllygy gorap sakla,
gözüňden salma.
- ²² Şeýle etseň, olar janyňa ýaşayyş,
boýnuňa bezeg bolar.
- ²³ Onsoň aman-esen gezersiň,
büdremerisiň.
- ²⁴ Otursaň arkaýyn bolarsyň,
ýatsaň süýji uka gidersiň.
- ²⁵ Duýdansyz gelýän howpdan,
ýaramazlaryň başyna inen
weýrançylykdan gorkma.
- ²⁶ Çünki Reb seniň ähtibaryň bolar,
aýagyňy duzaga düşmekden saklar.
- ²⁷ Eliňden gelýärkä,
mätäçlerden ýardamyňy aýama.
- ²⁸ Eliňde barka, ýakynyňa:
«Git, soň gel, ertir bererin» diýme.
- ²⁹ Saňa ynanyň, arkaýyn ýaşayan ýakynyňa
garşy
ýaman niýet etme.
- ³⁰ Ýamanlyk etmedik adam bilen
nähak jedelleşme.
- ³¹ Zalyma gözüň gitmesin,
onuň ýollaryny saýlama.

- ³² Reb azgyn adamlary ýigrenýär,
Ol dogruçyllara ýakyn bolýar.
- ³³ Reb ýaramazlaryň öýüni näletleýär,
dogruçyllaryň ýurduny bolsa ýalkaýar.
- ³⁴ Reb ýaňsylaýjylary ýaňsylaýandyr,
kiçigöwünli adamlara rehim edýändir.
- ³⁵ Akyllylar şöhrata eýe bolarlar,
akmaklar bolsa uýada galarlar.

4-nji bab 4

- ¹ Ogullarym, diňläň ataňzyň öwüt-
terbiýelerini,
düşünje almak üçin gulak asyň.
- ² Çünki size gowy bilim berýärim,
meniň öwüdimden ýüz öwürmäň.
- ³ Menem atamyň perzendi boldum,
enemiň eý görýän ýalňyzdym.
- ⁴ Atam maňa şeýle öwrettdi:
«Sözlerimi ýüregiňe bagla.
Buýruklarymy berjaý et, şonda ýaşarsyň.
- ⁵ Danalyk al, paýhasa eýe bol.
Aýdanlarymy unutma, sözümden
çykma.
- ⁶ Danalykdan aýrylma, ol seni gorar;
söý ony, saňa gözegçilik eder.
- ⁷ Danalygyň başy şudur – oňa eýe bol.
Bir zat satyn alsaň – paýhas al.
- ⁸ Oňa hormat goý, ol seni göge göterer;
ony bagryňa bas, ol seni şöhratlandyrar.
- ⁹ Başyňa güllerden boglan ajaýyp täç
geýdirer;
öwüşginli täji serpaý eder».
- ¹⁰ Diňle, oglum, aýdanlarymy kabul et,
uzalar ömrüň.
- ¹¹ Saňa danalyk ýollaryny öwretdim,
dogrulyk ýodalaryndan ýöretdim.

- ¹² Ýöraninde aýagyňa päsgelçilik bolmaz;
ylganyňda büdremersiň.
- ¹³ Terbiýä berk ýapys.
Ony goýberme, ony gora.
Çünki ol seniň ýaşaýşyňdyr.
- ¹⁴ Ýaramazyň ýodasyna gadam basma,
ýöreme ýamanlaryň ýolundan.
- ¹⁵ Daş dur şol ýoldan.
Ondan gitme.
Ondan sowlup geç.
- ¹⁶ Çünki ýamanlyk etmeseler uklap
bilmeýärler;
birini büdretmese, gözi бүрүлmez.
- ¹⁷ Olar ýaramazlyk nanyny iýýärler,
zalymlyk şerabyny içýärler.
- ¹⁸ Ýöne dogruçyllaryň ýodasy daň şapagy
ýalydyr,
gün dogýança, gitdigiçe ýagtylýandyr.
- ¹⁹ Ýaramazlaryň ýoly tüm-garaňkylyk
ýalydyr,
olar nämä бүдрändigini bilmeýärler.
- ²⁰ Oglum, sözlerime üns ber,
aýdýanlaryma gulak as.
- ²¹ Olary gözüňden salma,
ýüregiň töründe sakla.
- ²² Çünki olary tapana ýaşaýşy,
tenlerine şypa berler.
- ²³ Bar güýjüň bilen ýüregiňi gora,
çünki ýaşaýşyň gözbaşy ýürekden
gaýdýar.
- ²⁴ Agzyňdan egriligi,
diliňden hilegärligi aýyr.
- ²⁵ Gözleriň dogry öňe seretsin,
nazaryň göni öňe dikilsin.
- ²⁶ Aýak basjak ýodaňy dogrula,
şonda ähli ýollaryň berk bolar.

²⁷ Saga-sola sowulma,
ýamanlykdan daş dur.

5-nji bab 5

^{1–2} Oglum, akylllygy gorar ýaly,
dodagyň bilimi gorar ýaly,
meniň danalygyma üns ber;
düşünjäme gulak as.

³ Çünki bozuk aýalyň dodagyndan bal
damýandyr,
sözleri ýagdan ýumşakdyr.

⁴ Emma soňunda ýowşan ýaly ajydyr,
ikiýüzli gylaç ýaly ýitidir.

⁵ Onuň aýaklary ölüme,
ädimleri ölüler dünýäsine tarapdyr.

⁶ Ol ýaşayşa barýan ýol barada oýlanmaýar;
Ugry bulaşyk,
özi muny bilmeyär.

⁷ Şonuň üçin, ogullarym, meni diňläň,
agzymyň sözlerinden çykmaň.

⁸ Ol aýaldan gaça duruň,
onuň bosagasyna ýakynlaşmaň.

⁹ Ýogsa abraýdan düşersiň,
zalýma bergidar bolarsyň.

¹⁰ Çeken azabyň hözirini başgalar görer,
gazanjyň özgäniň öýüne gider.

¹¹ Ah çekip nalarsyň ömrüň soňunda,
teniň hem bedeniň guranda.

¹² Diýersiň şonda: «Men näme üçin terbiýäni
ýigrendim,
ýüregim-de käýinji ret etdi?»

¹³ Mugallymlarymy diňlemedim,
öwredýänlere gulak asmadym.

¹⁴ Jemlenen jemagatyň öňünde,
tas masgara bolupdym».

¹⁵ Suwy diňe öz howzuňdan,

öz çeşmäň akaba suwundan iç.

¹⁶ Çeşmeleriň köçelere,
bulaklaryň meýdançalara ýaýrasynmy?

¹⁷ Olary özge bilen paýlaşma,
olar diňe özüňki bolsun.

¹⁸ Bulagyň suwlary ak pataly bolsun,
ýaşlykda öýleneniňe guwan.

¹⁹ Ol bir söýgüli sugun, näzik maral ýalydyr,
onuň göwüsleri seni gandyrсын.
Mydama keýpli joş.

²⁰ Oglum, seni näme üçin başga aýal
joşdurmaly?
Näme üçin zynahor aýaly bagryňa
basjak?

²¹ Ynsanyň ýollary Rebbiň gözünüň
alnyndadyr,
olaryň ähli ýodalaryny synlaýandyr.

²² Ýaramazlar öz etmişinde tutulyp,
günälerine baglanýarlar.

²³ Olar terbiýesizlikden ölerler,
aşa akmaklygyndan azaşarlar.

6-njy bab 6

¹ Oglum, karz aljaga kepil geçip,
oňa derek el beren bolsaň,

² Öz diliňden duzaga düşensiň,
öz sözleriň bilen tutulansyň.

³ Ondan halas bolmak üçin şeýle etmeli,
oglum.
Ýakynyň penjesine düşeniňe görä,
bar-da, onuň öňünde özüňi kiçelt.
Ýalbar.

⁴ Gözüňe uky berme,
gabagyňy ýumma.

⁵ Awçydan gaçan jeren kimin,
Guşbazyň elinden sypan guş kimin
özüňi gutar.

- ⁶ Eý, ýalta, garynjanyň ýanyna bar;
olaryň işleýşine seret-de, akyl al!
- ⁷ Olaryň ne baştutany, ne gözegçisi,
ne-de hökümdary bar.
- ⁸ Tomusda öz iýmitini toplaýarlar,
orakda öz azygyny ýygnaýarlar.
- ⁹ Eý, ýalta kişi, sen haçana çenli ýatjak?
Ukudan haçan oýanjak?
- ^{10–11} Birazajyk uklamak, biraz irkilmek üçin,
gýsaryp gol gowşuranyňda,
garyplyk garakçy ýaly,
mätäçlik ýaragly adam mysaly başyňdan
iner.
- ¹² Deýýus bilen ýamanyň
ýalan ýaşaýar agzynda.
- ¹³ Ol gözlerini gypýar, aýaklary bilen ýsarat
edýär,
barmagy bilen ümleýär.
- ¹⁴ Ýüreginde mekir niýet bar,
mydama dawa-jenjel turuzýar.
- ¹⁵ Şonuň üçin oňa betbagtçylyk duýdansyz
iner;
pagyş-para bolar, şypa tapylmaz.
- ¹⁶ Reb alty zady,
dogrusy, ýedi zady ýigrenýändir.
- ¹⁷ Tekepbir göz, ýalançy dil,
bigünä gan dökýän el.
- ¹⁸ Ýaman niýetli ýürek,
ýamanlyga ýortýan aýaklar,
- ¹⁹ Ýalan ýagdyrýan galp şaýat,
doganlar arasynda dawa döredýän
adam.
- ²⁰ Oglum, ataň buýrugyny berjaý et,
eneň öwütlerinden ýüz öwürme.
- ²¹ Olary mydam ýüregiňde sakla,
boýnuňa bagla.
- ²² Ýolbelet bolarlar saňa ýörän mahalyň;
gorarlar seni ýatan mahalyň;
gürründeş bolarlar oýa wagtyňda.
- ^{23–24} Ýaman aýaldan, süýji dilli zynahor
aýaldan goramak üçin,
buýruk – çyra,
öwüt – nurdur.
Käyinç-terbiýe – ýaşaýşa ýoldur.
- ²⁵ Onuň gözelligine ýüregiňden höwes
etme,
kirpikleriniň ýesiri bolma.
- ²⁶ Lolynyň bahasy bir döwüm çörege
dursa-da,
bu kemçin gymmatly jany awlaýandyr.
- ²⁷ Kim eteginde ot göterer-de,
eşigini ýakmaz?
- ²⁸ Kim közüň üstünden ýörär-de, dabany
köýmez?
- ²⁹ Ýakynynyň aýalynyň ýanyna giren hem
şeýle bolýar;
oňa el degren jezasyz galmaz.
- ³⁰ Açka garnyny doýurmak üçin ogurlan
ogryny ýigrenýän däldirler ahryryn?
- ³¹ Ýöne ol tutulsa, ýedi esse edip gaýtarar;
öýüniň bar baýlygyny bermeli bolar.
- ³² Zyna edýän adam kemaklydyr;
ol öz janyny heläk edýär.
- ³³ Ol tenine ýara alar, biabraýçylyga uçarar,
päklenip bolmajak uýada galar.
- ³⁴ Çünki gabanjaňlyk erkek kişini
gazaplandyrýar,
ol oç alanda, hiç rehim etmez.
- ³⁵ Ol seniň para-peşgeşiňe bakmaz,
näçe töleseň-de, hiç razy bolmaz.

7-nji bab 7

- ¹ Oglum, meniň sözlerimi sakla,

- buýruklarymy unutma.
- ² Buýruklarymy sakla, şonda ýaşarsyň, öwütlerimi gözüň göreji ýaly aýa.
- ³ Olary barmaklaryňa dak, ýüregiň gatyna ýazyp goý.
- ^{4–5} Özüňi zynahor aýaldan saklar ýaly, süýji dilli başga aýaldan gorar ýaly, danalyga: «Sen meniň uýam» diý. Paýhasa: «Garyndaşym» diý.
- ⁶ Bir gezek men öz öýümiň penjiresinden, gözenegiň arasyndan aşak seredýärdim.
- ⁷ Nadan jahyllaryň arasynda bir kemakyl ýaş ýigidi gördüm.
- ^{8–9} Alagaraňkyda, agşamara, gije aralaşyp, garaňky düşende, burçdaky ol aýalyň öýüne golaý köçeden geçip, onuň öýüne tarap barýar.
- ¹⁰ Seret, bir aýal öňünden çykdy, loly lybasyndaky gara ýürekli aýal ony garşy aldy.
- ¹¹ Ol şermendedir hem hötjettir, öz öýünde oturyp bilmez.
- ¹² Bir görseň köçede, bir görseň bazarda, her burçda bir adama garaşýandyr.
- ¹³ Aýal ýigidi gujagyňa garbap, ony ogşaýar, Ýüzüni galňadyp, şeýle diýýär:
- ¹⁴ «Men şu gün wadamy ýerine ýetirdim, salamatlyk gurbanlygyny berdim.
- ¹⁵ Şonuň üçin seni garşylamaga çykdim, gözlegiňe çykdim-da, indi tapdym.
- ¹⁶ Dürli gülli müsür matasyndan düşek ýazdym.
- ¹⁷ Düşegime hoşboý ysly mür, sarysabyr hem dalçyn sepdim.
- ¹⁸ Gel, ertire çenli ýşkdan doýup-ganýançak, aýşy-eşretten lezzet alaly.
- ¹⁹ Çünki ärim öýde ýok; ol uzak ýola gitdi.
- ²⁰ Ýanyňa kümüşli horjunyny aldy. Aý dolýança, öýe dolanmaz».
- ²¹ Ençeme söz bilen özüne maýyyl edýär, süýji dili bilen ýigidi yrýar.
- ^{22–23} Ýigit öldürilmäge alnyp barylýan öküz ýaly, bagryndan ok geçýänçä, duzaga howlugýan sugun ýaly, janynyň kastynadygyny bilmän tora barýan guş mysaly, aýalyň yzyna düşýär.
- ²⁴ Şol sebäpli, ogullarym, maňa gulak goýuň, aýtjak sözüme üns beriň.
- ²⁵ Ýüregiňiz onuň ýoluna ырlmasyn, onuň ýodalarynda azaşmaň.
- ²⁶ Çünki ol köpleri ýaralap ýykdy, pidalary sansyz-sajaksyzdyr.
- ²⁷ Onuň öýi – ölüler dünýäsiniň ýoludyr, ölüme inýändir.

8-nji bab 8

- ¹ Danalyk çagyрмаýarmy eýsem? Belent jar çekýän düşünje dälmidir?
- ² Ol ýol ýakasyndaky belentligiň üstünde, ýodalaryň çatrygynda durýar.
- ³ Ol şäher derwezeleriniň agzynda, girelgeleriň öňünde durup jar çekýär:
- ⁴ «Eý, adamlar, men sizi çagyryňyň, çagyryşymy ynсан ogullaryna gönükdirýärin.
- ⁵ Nadanlar, akylly boluň! Siz, akmaklar, aklyňyza aýlanyň.

- ⁶ Diňläň, men möhüm zatlary aýdýaryn,
dogryny beýan edýärim.
- ⁷ Çünki dilim şeksiz hakykaty gepleýär,
agzym ýalany ýigrenýär.
- ⁸ Bar sözüň dogrudyr,
ýokdur egri-ýalany.
- ⁹ Düşünýäne olaryň ählisi aýdyňdyr,
bilim tapanlar üçin dogrudyr.
- ¹⁰ Kümşi däl, nesihatymy al,
sap altyn ornuna bilim al.
- ¹¹ Çünki danalyk jöwherden gowudyr,
hiç arzyly zat oňa taý gelmez.
- ¹² Men – danalyk, pähim-paýhas bilen
ýaşayaryn,
bilim hem akyllylyk mendedir.
- ¹³ Rebden gorkmak – ýamanlygy
ýigrenmekdir.
Men tekepbirligi hem ulumsylygy,
ýamanlyk yoluny, ýalançy dili ýigrenýärim.
- ¹⁴ Öwüt hem sagdyn çözgüt mendedir.
Paýhas mendirin,
güýç-kuwwat hem mendedir.
- ¹⁵ Men arkaly patyşalar şalyk edýärler,
hökümdarlar adyl höküm çykarýarlar.
- ¹⁶ Serdarlar, emeldarlar, barça dogruçyl
höküm ýöredýänler
meniň üstüm bilen höküm sürýärler.
- ¹⁷ Meni söýýänleri söýýärim,
meni yhlas bilen agtarýanlar tapýarlar.
- ¹⁸ Baýlyk, şöhrat, tükenmez mal-mülk
we adalat mendedir.
- ¹⁹ Meniň miwäm tylladan, sap altyndan
gowudyr,
meniň peýdam saýlama kümüşden
oňatdyr.
- ^{20–21} Özümi söýýänlere baýlygy miras
berýän,
olaryň hazynalaryny doldurýan.
Çünki men dogrulyk ýolundan, adalat
ýodalaryndan ýöreyän.
- ²² Reb owal başda meni emele getirdi,
Onuň eden işleriniň ilkinjisi mendim.
- ²³ Gadymyýetde,
Dünýä ýaradylmazdan öň, başda men
berkarar edildim.
- ²⁴ Düýpsüz suwlar ýokka,
bol suwly çeşmeler ýokka doguldym.
- ^{25–26} Daglary ýerde dikeltmänkä,
depeler döremezden öň emele geldim.
Reb zemini,
ýeriň topragyny entek ýaratmandy.
- ²⁷ Hudaý gökleri berkarar eden mahaly,
düýpsüz suwlaryň ýüzüne gözýetim
çekende, men ol ýerdedim.
- ²⁸ Gökde bulutlary berkidip,
düýpsüz suwlarda çeşmeleri goýanda,
- ²⁹ suwlar buýrugymdan çykmasyň diýip,
deňze çäk çeken mahaly,
Ýeriň binýadyny tutan mahaly,
- ³⁰ bir ussa ýaly men Onuň ýanyndadym.
Her gün Onuň begenjdim,
Onuň huzurynda elmydam şatlanýardym.
- ³¹ Onuň tutuş dünýäsinden şatlandym,
ynsan ogullaryna begendim.
- ³² Indi, ogullarym, meni diňläň!
Meniň ýolumy tutýanlar nähili bagtly!
- ³³ Öwüt-nesihatyma gulak goýup,
akyl-paýhasly boluň,
ony harlamaň.
- ³⁴ Her gün derwezämi garawullap,
gapymy gorap, meni diňleýän adam
bagtlydyr!

- ³⁵ Çünki meni tapan ýaşayşy tapar
we Rebbiň razylygyny gazanar.
- ³⁶ Kim meni tutmasa, öz janyňa zyýan edýär.
Meni ýigrenýänleriň ählisi ölümi
söýýändir».

9-njy bap 9

- ¹ Danalyk özüne jaý gurdy,
onuň ýedi sütünini ýondy.
- ² Gurbanlyk soýdy,
şerabyny häzirläp, saçagyny ýazdy.
- ³ Kenizlerini ýollap,
şäheriň belent ýerinden jar çekdiler:
- ⁴ «Kim nadan bolsa, bäräk sowulsyn!»
Kemakyla bolsa şeýle diýýär:
- ⁵ «Gel, meniň nanyndan iý.
Taýýarlan şerabymdan iç.
- ⁶ Nadanlykdan çyk, şonda ýaşarsyň.
Paýhas yolundan yöre».
- ⁷ Masgaralaýja käýän özüne uýat getirer,
ýaramazlyk edýäni ýazgaran özüne
zyýan yetirer.
- ⁸ Masgaralaýja käýeme, ýogsa seni ýigrener.
Akyldara käýe, ol seni söýer.
- ⁹ Akyldara öwretseň, akylarlygy artar,
dogruçyly öwretseň, bilimi artar.
- ¹⁰ Danalygyň başlangyjy – Rebden
gorkmakdyr.
Mukaddesligi tanamak bolsa
pähim-paýhasdyr.
- ¹¹ Çünki meniň üstümden seniň günleriň
uzalar,
ömrüň ýyllary artar.
- ¹² Akylyly bolsaň, özüňe peýda.
Masgaralasaň-da, ony özüň çekersiň.
- ¹³ Akmak aýal şermendedir,

nadandyr, hiç zat bilýän däldir.

^{14–15} Öýüniň gapysynyň alnynda,
şäheriň belent ýerinde oturyp,
ýoldan geçip barýanlary çagyrmak üçin jar
çekýär:

¹⁶ «Kim nadan bolsa, bäräk sowulsyn!»
Kemakyla bolsa:

¹⁷ «Ogurlyk suw süýjüdir,
gizlin iýilýän nan tagamly» diýýändir.

¹⁸ Emma ol ýerde ölümiň bardygyny,
onuň ýanyna baranlaryň ölüler
dünýäsiniň düýbündedigini
bilmeýärler.

10-njy bap 10

¹ Süleýmanyň pähimleri:

Akylyly ogul atasyna şatlykdyr,
akmak ogul enesine gaýgydyr.

² Ýaramazlyk bilen gazanylan baýlygyň
peýdasy ýokdur,
dogrulyk bolsa ölümden halas edýändir.

³ Reb dogruçyly aç goýýan däldir,
ýöne ýaramazlaryň arzuwyny ret
edýändir.

⁴ Ýalta el garyplyk getirýär,
işeňňir el baýlyk.

⁵ Tomusda ýygnaýan parasatly oguldyr,
Orak wagtynda uklaýan – atasyny uýada
goýar.

⁶ Dogrularyň başyna bereket ýagýar,
ýaramazyň dilinde zorluk gizlenýär.

⁷ Dogrularyň ýatlanmagy ýalkanyşdyr,
ýamanlaryň ady çüýreyändir.

⁸ Kalbynda danalyk bolan öwüdi kabul eder,
akmagyň dili bolsa bela elter.

⁹ Sadyklykda gezen aman gezýändir,

- egri ýoldan ýörän aýan bolýandyr.
- ¹⁰ Göz gypýan gam-gussa duçar bolar, akmagyň dili başyna bela getirer.
- ¹¹ Dogrularyň agzy ýaşayyş bulagydyr, ýaramazlaryň agzy zorlugy örtýändir.
- ¹² Ýigrenç gahar-gazaby oýarýar, söýgi bolsa bar ýazygy bagyşlaýar.
- ¹³ Düşünjeli adamyň dilinden danalyk dökülýär, kemaklyň arkasyna bolsa gamçy garaşýar.
- ¹⁴ Akyllylar bilimi goraýarlar, akmagyň dili bolsa heläkçilige getirýär.
- ¹⁵ Baýyň galasy onuň baýlygydyr, garybyň ýoksullugy onuň heläkçiligidir.
- ¹⁶ Dogrynyň gazanjy ýaşayşa getirýär, ýaramazlaryň gazanjy günä getirýär.
- ¹⁷ Terbiýäni saklaýan ýaşayyş ýolundadyr, käýinji ret edýän bolsa ýoldan azaşýandyr.
- ¹⁸ Ýigrenji ýaşyrýan kişi – ýalançy, gybat ýaýradýan bolsa akmakdyr.
- ¹⁹ Gepi köpüň ýazygy bardyr, emma agzyna eýelik edýän adam parasatlydyr.
- ²⁰ Dogruçylyň dili saýlama kümüşdir, ýaramazlaryň ýüregi hiç zada durýar.
- ²¹ Dogruçylyň agzy köpleri bakýar, akmaklar bolsa kemaklylykdan ölýär.
- ²² Rebbiň berekedi baýlyk getirýär, Ol bu baýlyga dert-alada goşmaz.
- ²³ Akmak ýamanlyga şatlanar, düşünjeli adam danalyga.
- ²⁴ Ýaramazyň gorkusy başyna geler, dogruçylyk myradyna ýeter.
- ²⁵ Tupan geşýär, ýaramazlar ýok bolýar, dogruçylyk bolsa ebedi berkdir.
- ²⁶ Işýakmaza iş buýurmak, diliňe burç degen, gözüňe tüsse dolan ýalydyr.
- ²⁷ Rebden gorkmak ömri uzaldýandyr, ýaramazyň ömri gysgalýar.
- ²⁸ Dogruçylyň umydy şatlyk getirýär, ýaramazyň umydy puja çykýar.
- ²⁹ Rebbiň ýoly dogrulara penadyr, şerlere bolsa gorky-beladyr.
- ³⁰ Dogruçyl hiç haçan ornundan sarsmaz, ýaramazlar ýer-ýüzünde galmaz.
- ³¹ Dogruçylyň dilinden danalyk ýaýraýandyr, ýalan sözleýän dil kesilip taşlanýandyr.
- ³² Dogruçylyň agzy mynasyp sözi bilýär, ýaramazyň agzyndan egrilik çykýar.

11-nji bap 11

- ¹ Rebbiň ýigreneni galp terezidir, dogry ölçegden bolsa göwni hoş bolýandyr.
- ² Tekepbirlik gelse, masgaraçylyk gelýändir, akylдарlyk bolsa kiçigöwünliler bilendir.
- ³ Dogry adamyň dogruçylygy oňa ýol görkezýändir, dönügiň hilegärligi bolsa ony heläk edýändir.
- ⁴ Gazap gününde mal-mülk haýyr berýän dälendir, dogruçylyk bolsa ölümden gutarar.
- ⁵ Sadyk adamyň dogrulygy onuň ýoluny gönelder, ýaramazlar bolsa öz ýaramazlygy zerarly ýykylar.
- ⁶ Dogry adamlary dogruçylygy halas edýär, haýynlar öz nebsine çolaşýarlar.

- 7 Ýaramaz adam ölse, onuň umyt-niýetem ölýär, onuň baý bolmak tamasy puja çykýar.
- 8 Dogry adam muşakgatdan gutulýar, oňa derek ýaramazlar muşakgata uçraýar.
- 9 Imansyz ýakynyny dili bilen heläkleyär, dogruçyl bolsa bilim bilen gutulýar.
- 10 Dogrularyň işi rowaç alanda, şäher begenýär, ýaramazlar ölende toý-dabara bolýar.
- 11 Dogruçyllaryň dileginden şäher belende galýar, ýaramazlaryň dilinden ol weýran bolýar.
- 12 Ýakynyny kemsidýän kemaklydyr, düşünjeli adamyň agzyndan söz çykmaýar.
- 13 Gybatkeş başganyň syrny paş edýändir, ynamdar göwün syrdaş bolýandyr.
- 14 Maslahatsyz millet heläk bolýandyr, maslahatçy köp bolan ýerde ýeňiş bar.
- 15 Nätanşa kepil bolan köp zyýan çeker, kepil bolmaktan gaçan dynç gezer.
- 16 Mylakatly aýal hormat, zalymlar baýlyk gazanýandyr.
- 17 Merhemetli özüne peýda getirýär, zalym bolsa özüne zyýan edýär.
- 18 Ýaramazyň gazanjy galplykdyr, dogrulyk ekýän hökman hakyny alar.
- 19 Ýürekden dogruçyl ynsan – ýaşaýşa, ýamanlygy yzlaýan – ölüme barýar.
- 20 Gara ýürekli Rebbe nejisdir, Reb sadyk ýoldan hoşaldyr.
- 21 Men söz berýän, elbetde, ýaman jezasyz galmaz, dogrularyň nesilleri gutular.
- 22 Salykatlylykdan ýüz öwren görmegeý aýalyň ýagdaýy doňzuň burnuna dakylan altyn ysyrğa ýalydyr.
- 23 Dogrular diňe ýagşylygy arzuwlar, ýaramazlaryň garaşýany gahar-gazap.
- 24 Biri bar – paýlaýandyr, baýlygy bolsa artýar.
Biri bar – gaty gysyk, diňe mätäçlige gowuşýar.
- 25 Sahy adamyň berekedi artar, suw berene suw berler.
- 26 Gallasyny gizleýäne halk gargaýar, galla satýanyň başyna bereket ýagýar.
- 27 Ýagşylyk gözleýän merhemet gazanýar, ýamanlyk gözleýän ýamanlyga ýeter.
- 28 Baýlygyna baýrynyan ýykylar, dogrular bolsa täze baldak ýaly öser.
- 29 Hojalygyna betbagtlyk getiren ýel gysymlan ýaly bolar, akmak akylly adamyň hyzmatkäri bolar.
- 30 Dogrynyň miwesi ýaşayş daragtydyr, akylдар adam ynsanlary gazanýar.
- 31 Dünýäde dogry adam jezalandyrylsa, ýaramaz bilen günäkäriň almyty, gör, näçe esse bolar!

12-nji bab 12

- ¹ Terbiýäni söýýän bilimi söýýändir, käýinji ýigrenýän bolsa samsykdyr.
- ² Ýagşy adam Rebbiň merhemetini gazanýandyr, erbet niýetlini bolsa höküm edýändir.
- ³ Adam ýaramazlyk bilen berkäp bilmez, dogrularyň kökünü hiç zat goparmaz.
- ⁴ Mynasyp aýal ärinini başynyň täjidir, binamys aýal bolsa süýegiňi çüýreder.

- ⁵ Dogruçylyň pikiri adyldyr,
ýaramazlaryň maslahaty haýynlykdyr.
- ⁶ Ýaramazlaryň gep-gürrüňi gan dökmäge
teşnedir,
dogrularyň dili bolsa olary halas eder.
- ⁷ Ýaramazlar dünđerilip ýok bolýandyr,
dogrularyň öýi bolsa berk durýandyr.
- ⁸ Ýnsan akyl-paýhasyna görä öwülýär,
adamda egri hyýal bolsa halanmaýar.
- ⁹ Özüni ulumsy tutup, nana zar bolan
adamdan,
gününi özi dolaýan garamaýak gowudyr.
- ¹⁰ Dogruçyl kişi malynyň janyny hem
gaýgyrýar,
ýaramazlaryň rehimini hem zalymlykdyr.
- ¹¹ Ýerini bejerýän adamnyň nany bol bolar,
boş hyýala eýerýän bolsa kemaklydyr.
- ¹² Ýaramazlar ýamanlaryň oljasyny isleýär,
dogruçyllaryň bolsa köki ösýär.
- ¹³ Ýamanlar ýazykly gürrüňinden duzaga
düşýär,
dogruçyllar kynçylykdan ýol tapýar.
- ¹⁴ Ýnsan diliniň miwesinden ýagşylyk tapar,
elleriniň hyzmaty özüne serpaý bolar.
- ¹⁵ Akmagyň ýoly öz gözüne dogrudyr,
akylдар adam maslahaty diňleýär.
- ¹⁶ Akmagyň gahary derrew bildirýändir,
seresaply kişi göwnne deglenini
ýaşyrýandyr.
- ¹⁷ Hakykaty aýdýan adyl gepleýändir,
galp şaýat bolsa ýalany.
- ¹⁸ Oýlanman gepleýän dil gylç ýaly
sanjylýandyr,
akylдарыň dili bolsa şypa berýändir.
- ¹⁹ Çyn dil ebedilikdir,
ýalançy dil az salymlykdyr.
- ²⁰ Ýaman niýetliniň ýüreginde hile bardyr,
salamatlygy niýetleýän bolsa şatlyk alar.
- ²¹ Dogruçyl adama hiç bela gelmez,
ýaramazlaryň başy beladan gutulmaz.
- ²² Ýalan dil Reb üçin nejislikdir,
dogruçyllyk isleýänlerden bolsa Ol
hoşaldyr.
- ²³ Seresaplylar bilimi özi üçin saklaýar,
akmagyň ýüregi bolsa akmaklygyny
aşgär edýändir.
- ²⁴ Janypkeşiň eli höküm sürer,
ýalta mejbury işe gider.
- ²⁵ Gaýgyly ýürek adamy çökerýär,
ýagşy söz bolsa ony şatlandyrýar.
- ²⁶ Dogruçyl adam ýakynyna ýol görkezýändir,
ýaramazlaryň ýoly bolsa azaşdyrýandyr.
- ²⁷ Ýaltanyň eli tutan awuny bişirmez,
gaýratly bolsa gymmatly hazyna.
- ²⁸ Dogruçyl ýolunda ýaşaýyş bardyr,
ol ýolda ölüm ýokdur.

13-nji bap 13

- ¹ Akylly ogul atasynyň öwredenini diňleýär,
masgaralaýjy bolsa käýinje gulak
asmaýar.
- ² Ýagşyлар agzynyň miwesinden hasyl alar,
ýöne haýynlaryň islegi zulumdyr.
- ³ Diline berk janyny goraýandyr,
agzyboşlar heläkçilige barýandyr.
- ⁴ Ýaltanyň göwni isleýär, ýöne hiç zat
gazanmaýar,
janypkeşiň göwni bolsa dokmädendir.
- ⁵ Dogruçyl ýalan sözi ýigrenýär,
ýaramaz bolsa ryswalyk getirýär.
- ⁶ Dogruçyllyk dogrularyň ýoluny goraýar,
ýöne günä erbetleri ýykýandyr.

⁷ Biri bardyr, özüni baý görkezýändir, ýöne hiç zady ýok.
Biri bardyr, özüni garyp görkezýändir, emma baýlygy köp.

⁸ Adamyň baýlygy janyna töleg bolýar, ýöne garyp haýbaty diňleýän dälidir.

⁹ Dogruçylyň nury şöhle saçýar, ýaramazyň çyrasy öçýär.

¹⁰ Tekepbirlikden diňe jedel döreýär, maslahat sorayanda danalyk.

¹¹ Duýdansyz gelen baýlyk bara azalar, el bilen çöpleýän köp gazanar.

¹² Uzaga çeken tama ýürek derdidir, hasyl bolan isleg ýaşaýyş daragtydyr.

¹³ Öwüdi äsgermeýän özüni heläk edýär, buýrugy saklaýan bolsa sylag-serpaý alýar.

¹⁴ Akyldaryň öwüdi ölümi duzagyndan sowýan ýaşaýyş çeşmesidir.

¹⁵ Sagdyn pikir merhemet gazanýar, haýynyň ýoly muşakgata barýar.

¹⁶ Seresaplylar bilim bilen iş edýändirler, akmak bolsa samsyklygyny görkezýändir.

¹⁷ Ýaramaz ilçi başa bela getirýär, sadyk ilçi bolsa şypa getirýär.

¹⁸ Öwüt-nesihaty ret eden garyplyk hem biabraýlyk alar, käýinji kabul edene hormat.

¹⁹ Amala aşan arzuw jana rahat berýär, ýamanlykdan aýrylmagy akmak ýigrenýär.

²⁰ Akyldarlar bilen ýöreýän akylly bolar, akmak bilen gatnaşýan zyýana galar.

²¹ Günäkäri betbagtlyk kowalaýar,

dogruçylyk bolsa ýagşylyk sylagyny alýar.

²² Ýagşy adam agtyk-çowluklaryna-da miras galdyrýar, ýöne günä edýänleriň baýlygy dogrulara galýar.

²³ Garybyň ýeri bol hasyl berýär, ýöne ol adalatsyzlyk bilen süpürilip äkidilýär.

²⁴ Taýagyny gaýgyrýan adam ogluny ýigrenýändir, ony söýýän bolsa wagtynda terbiýe berýär.

²⁵ Dogruçylyň doýýança iýjegi bardyr, emma ýaramazlaryň garny aç galar.

14-nji bap 14

¹ Akyldar zenan jaý gurýandyr, akmak aýal bolsa öýüni öz eli bilen ýumurýar.

² Dogrulykda ýöreýän Rebden gorkýandyr, Ýoldan çykýan bolsa, Ony ýigrenýändir.

³ Tekepbiriň sözi – özüne gamçy, dananyň dodagy bolsa özüni gorayandyr.

⁴ Öküzler ýok wagty ahyr arassa, hasylyň bolçulygy bolsa öküzüň güýji bilendir.

⁵ Sadyk şaýat ýalan sözlemez, galp şaýat her deminde ýalan ýagdyrýandyr.

⁶ Masgaralaýjy danalyk agtarsa-da, o ny tapýan dälidir, düşünjeli adama bolsa bilim aňsatdyr.

⁷ Akmagyň ýanyndan çekil, çünki onuň agzyndan bilim almarsyň.

⁸ Paýhasly adamyň danalygy öz ýoluna düşünmegi üçindir,

- akylsyzň akmaklygy bolsa
aldawçylykdyr.
- 9 Akmaklar günä gülýändirler,
ýöne hoşallyk dogruçyllaryň
arasyndadyr.
- 10 Ýürek öz derdini özi bilýändir,
şatlansa-da keseki goşulýan dälidir.
- 11 Ýaramazlaryň öýi weýrana dönýär,
dogruçyllaryň çadyry pajarlap ösýär.
- 12 Ýol bardyr, adama dogry ýaly görünýär,
ýöne onuň soňy ölümde barýar.
- 13 Käte gülki içinde-de ýüregiň gamgyn,
şatlygyň soňunda-da gam bardyr.
- 14 Wyzdansyz öz ýollaryndan,
ýagşy adam öz edeninden kanagatlanar.
- 15 Nadan her söze ynanýandyr,
paýhasly adam bolsa öz ädimini
oýlaýandyr.
- 16 Akylly adam ýamanlykdan gorkup gaça
durýandyr,
akmak bolsa hetdenaşa batyrsyrap
soňuny saýmaz.
- 17 Gaharjaň adam akmaklyk edýändir,
mekir adam hem ýigrenilýändir.
- 18 Nadanlar akmaklygy miras alýar,
paýhaslylar bolsa bilim täjini geýýär.
- 19 Ýamanlar ýagşylaryň önünde,
ýaramazlar dogruçylyň gapysynda baş
egýändir.
- 20 Garyby öz ýakynlary-da ýigrenýändir,
baýy bolsa söýýän köpdür.
- 21 Öz ýakynyny ýigrenýänler günä edýändir,
garyba rehim edýän bolsa bagtlydyr.
- 22 Ýamanlygy niýet edýänler
ýalňyşmaýarlarmy?
- Ýagşylygy pikir edýänler wepaly söýgi
gazanmaýarlarmy?
- 23 Her bir zähmetden haýyr geler,
boş gep diňe mätäçlik getirer.
- 24 Danalygyň baýlygy hormat täjidir,
akmaklaryň bezegi olaryň
akmaklygydyr.
- 25 Çyn şaýat adamy halas edýändir,
ýalançy şaýat bolsa dönüklük edýändir.
- 26 Rebden gorkýana güýçli gorag bardyr,
onuň çagalaryna-da pena bolar.
- 27 Ýnsany ölüm duzagyndan sowar ýaly,
Rebden gorkmak ýaşayyş çeşmesidir.
- 28 Patyşanyň söhraty halkyň köplügindedir,
halkyň yok bolmagy hökümdaryň
heläkçiligidir.
- 29 Giň göwünli adamyň düşünjesi köpdür,
dargursak bolsa akmaklygy
beýgeldýändir.
- 30 Asuda paýhas bedene ýaşayyş berýär,
göriplik bolsa süýekleri çüýredýär.
- 31 Ejizi ezyň ony Ýaradany ynjadýandyr,
mätäje merhemet edýän Ýaradany
hormatlaýandyr.
- 32 Ýaramaz öz ýamanlygyndan ýykylýar,
dogruçyly bolsa ölümde hem pena
garaşýar.
- 33 Danalyk düşünjeli ýürekde ýaşaýar,
hatda akmaklar arasynda-da bildiriýär.
- 34 Dogrulyk milleti beýgeldýän bolsa,
günä halklara utançdyr.
- 35 Paýhasly iş edýän hyzmatkär patyşanyň
merhemetini gazanýar,
masgara iş edýän bolsa Onuň gazabyna
duçar bolýar.

15-nji bap 15

- ¹ Mylaýym jogap gahary sowýar,
gaty söz gazaby joşdurýar.
- ² Danalygyň dilinden bilim ýaýraýar,
akmagyň agzyndan akmaklyk çykýar.
- ³ Rebbiň gözi hemme ýerdedir,
ýamana-ýagşa bakýandyr.
- ⁴ Mylaýym dil ýaşaýyş daragtydyr,
bozuk dil ruhy çökerýär.
- ⁵ Akmak atasynyň öwüdini ret edýändir,
terbiýä gulak asýan bolsa seresaplydyr.
- ⁶ Dogrynyň öýünde baýlyk köpdür,
ýamanyň gazanjynda muşakgat bardyr.
- ⁷ Dananyň dili bilim ýaýradýar,
akmagyň aňy beýle dälidir.
- ⁸ Ýamanlaryň gurbanlygy Rebbe ýigrenjidir,
dogruçyllaryň dogasy-da Onuň
guwanjydyr.
- ⁹ Ýaramazlaryň ýoly Rebbe ýigrenjidir,
dogruçyllygy yzlaýany bolsa Ol
halaýandyr.
- ¹⁰ Dogry ýoly terk edýän berk jeza alar,
terbiýäni ýigrenýän ölüme barar.
- ¹¹ Ölüler dünýäsi we heläkçilik ýeri Rebbe
açyk bolsa,
ynsan ýüregi Oňa has hem aýandyr.
- ¹² Masgaralaýjy adam käýinji halaýan dälidir,
ol akylдарыň ýanyna hem gitmez.
- ¹³ Ýürek şatlygy ýüzi ýagtyldýar,
ýürek yzasy ruhy syndyrýar.
- ¹⁴ Düşünjeli adamyň ýüregi bilim
agtarýandyr,
akmaklaryň agzy bolsa akmaklykdan
ganýandyr.
- ¹⁵ Garyplaryň hemme güni muşakgat,
ýöne ýagşy ýürek mydamalyk meýlisdir.
- ¹⁶ Köp baýlyk bilen kynçylykda ýaşanyňdan,
az baýlyk bilen Rebden gorkup ýaşamak
ýagşydyr.
- ¹⁷ Ýigrenç bilen iýlen göle etinden,
söýgi bilen iýlen bulamak gowudyr.
- ¹⁸ Gaharjaň dawa turuzýandyr,
sabyrly bolsa jenjeli ýatyrýandyr.
- ¹⁹ Ýaltanyň ýoly tikenli aýmança meňzeýär,
dogruçlylyň ýoly bolsa düzdür.
- ²⁰ Akylly ogul atasyny guwandyrýar,
akmak ogul bolsa enesini ýigrenýär.
- ²¹ Akmaklyk kemakyllara şatlykdyr,
düşünjeliler bolsa dogry ýöreýär.
- ²² Maslahat bolmasa maksatlar puçdur,
maslahatçy köp bolanda myrat hasyl
bolýar.
- ²³ Ynsana şatlyk gowy jogapdan gelýändir,
ýerlikli söz adama şatlyk getirýändir.
- ²⁴ Akylđara ýokardaky durmuş ýolundan
ýöremegi
aşakdaky Ölüler dünýäsinden
daşlaşmagy üçindir.
- ²⁵ Reb tekepbirleriň öýüni ýykýandyr,
dul hatynyň çäginini bolsa gorayýandyr.
- ²⁶ Ýaman niýet Rebbe ýigrenjidir,
ýakymly sözleri bolsa tämiz saýýar.
- ²⁷ Nebsine çapýan öýüne alada getirýär,
parany ýigrenýän bolsa uzak ýaşaýar.
- ²⁸ Dogruçlylyň aňy jogap berende
oýlanýandyr,
ýaramazlaryň agzy ýamanlygy
sowurýandyr.
- ²⁹ Reb ýaramazlardan daşdadyr,
dogruçyllaryň dogasyny bolsa eşidýär.

³⁰ Gözüň nury ýüregi begendirýär,
hoş habar bolsa süňküňe kuwwat
berýär.

³¹ Ýaşayyş öwüdüni diňleýän gulak
parasatlylar arasynda mesgen tutar.

³² Öwüt-nesihaty tutmaýan öz janyny
ýigrenýändir,
öwüdi diňleýän bolsa düşünje gazanýar.

³³ Rebden gorkmaklyk danalygy
öwredýändir,
hormat pes göwünlilikden soň
gelyändir.

16-njy bap 16

¹ Ýüregiň pikirleri ynsandan,
ýöne diliň jogaby Rebdendir.

² Adamyň ähli ýollary öz gözüne sapdyr,
ýöne ruhuňa syn edýän Rebdir.

³ İşleriňi Rebbe tabsyr,
niýetleriň berkarar bolar.

⁴ Reb ähli zady bir maksadyna döretdi,
hatda ýaramazy hem ýaman gün üçin.

⁵ Ähli tekepbir Rebbe ýigrenjidir.
Hatyrjem bol, olar jezasyz galmaz.

⁶ Wepaly söýgi etmişden saplaýar,
Rebden gorkmak ýamanlykdan sowýar.

⁷ Adamyň işleri Rebbiň göwnünden turanda,
ony hatda duşmanlary bilen
ýaraşdyrýar.

⁸ Haramlykdan gelen uly gazançdan,
halalýkdan gelen az gowudyr.

⁹ Adam ýüreginden niýet edýär,
onuň ädimine bolsa Reb höküm edýär.

¹⁰ Ruhubelent çözüti patyşanyň dilindedir,
ol adalatsyz höküm çykarmaz.

¹¹ Dogry terezi we gapan Rebbiňkidir,

torba içindäki ähli çekim daşlary Onuň
işidir.

¹² Patyşanyň ýaramazlyk etmegi
ýigrençlikdir,
sebäbi tagt dogruçylyk bilen
berkarardyr.

¹³ Dogry söz patyşanyň göwnünden turýar,
ol dogry gepleýäni söýýär.

¹⁴ Patyşanyň gazaby ölüm çaparydyr,
ýöne parasatly adam ony köşeşdirýär.

¹⁵ Patyşanyň ýüzündäki nurda ýaşayyş
bardyr,
merhemeti ýaz ýagşyny getirýän bulut
ýalydyr.

¹⁶ Danalyk almak altyndan gowudyr,
paýhas kümüşden oňat.

¹⁷ Dogruçylygyň şaýoly ýamanlykdan
sowulýar,
ýoluna dykgat edýän öz janyny
goraýandyr.

¹⁸ Heläkçilikden oň tekepbirlik,
ýykylmaktan oň gedemlik gelyändir.

¹⁹ Tekepbirler bilen olja paýlaşandan,
kiçigöwünli garyplaryň arasynda
bolmak gowy.

²⁰ Söze üns berýän rowaç tapar,
Rebbe ynanýan bolsa bagtlydyr.

²¹ Ýüregi parasatla paýhasly diýilýär,
ýakymly sözleşiş bilimi artdyrýar.

²² Akyl-paýhas eýesi üçin – ýaşayyş
çeşmesidir,
akmak üçin akmaklyk jezadyr.

²³ Danalygyň ýüregi dile paýhas berýär,
onuň sözünü ynançly edýär.

²⁴ Ýakymly sözleşiş bal ýaly süýjüdir,
jana ýakymly, süňke şypadyr.

- ²⁵ Ýol bardyr, adama dogry ýaly görünýär,
ýöne onuň soňy ölüme alyp barýar.
- ²⁶ Zähmet çekdirýän onuň işdäsidir,
açlygy ony mejbur edýändir.
- ²⁷ Ýamanlar ýaramazlygy gazýandyr,
dili köýdüriji ot kimindir.
- ²⁸ Egri adam dawa ýaýradýar,
gybatkeş dostlary biri-birinden aýyrýar.
- ²⁹ Zulum edýän ýakynyny aldap,
ýaman ýola salýar.
- ³⁰ Gözüni gyrypýan egri işleri niýet edýär,
dodagyny çöwürýän bolsa ýamanlyk
döredýär.
- ³¹ Dogrulyk ýolunda agaran saç hormat
täjgidir.
- ³² Sabyrly adam güýçlülerden üstündür,
özüne erk edýän şäheri basyp alandan
üstündür.
- ³³ Bije etege atylýar,
ýöne höküm Rebdenir.
- 17-nji bap 17**
- ¹ Rahatlykdaky bir döwüm gury nan
dawadan doly jaýdaky meýliden
gowudyr.
- ² Masgara ogluň üstünden paýhasly gul
höküm sürer
we doganlar hatarynda mirasa şärik
bolar.
- ³ Kümüş göweçde, altyn kürede synalýan
bolsa,
ýürekleri barlaýan Rebdir.
- ⁴ Ýamanlyk edýän erbet dodaklara üns
berýändir,
ýalançy ýaman niýetli dile gulak
asýandyr.
- ⁵ Garyby ýaňsylaýan Ýaradany kemsidýändir,
- betbagtlyga şatlanýan bolsa jezasyz
galmaz.
- ⁶ Agtyklar garry adamlaryň täjidir,
ogullaryň şan-şöhraty bolsa ene-
atalarydyr.
- ⁷ Dürdäne söz akmaga ýaraşmasa,
aldawly söz hem asylzada hiç
gelişmeýär.
- ⁸ Para ony berýäniň gözüne bir tumar
kimindir,
ol nirä öwrülse, üstünlik getirer.
- ⁹ Ýazygy geçýäni söýgi höweslendirýändir,
dawa-jenjeli gaýtalaýan bolsa dostuny
ýitirýär.
- ¹⁰ Düşünjeli adama bir käyiňç
akmaga urlan yüz kötekden agyrdyr.
- ¹¹ Ýamanlar diňe bulagaýlyk turuzýandyr,
olara garşy bolsa zalym çapar
gönderiler.
- ¹² Akmagyň akylsyzlygyna duş bolanyňdan,
çagasyny aldyran aýa duş gelmek
gowudyr.
- ¹³ Ýagşylyga ýamanlyk gaýtarýanyň
öýünden ýamanlyk gitmez.
- ¹⁴ Dawa-jenjeliň başy böwsülen böwet
ýalydyr,
şonuň üçin ony tutaşmanka bes et.
- ¹⁵ Ýaramazy aklaýan bilen dogruçyl adamy
ýazgarýanyň ikisini-de
Reb ýigrenýändir.
- ¹⁶ Näme üçin akmagyň elinde danalyk
almaga pul bolsun?
Onda öwrenmek niýeti ýok.
- ¹⁷ Ýakynyň seni hemme wagt söýýändir,
dogan kynçylykly pursatyň üçin
doglandyr.
- ¹⁸ Düşünjesi kemlik edýän kemakyl

- ýakynynyň deregine el berip kepil bolýandyr.
- 19 Ýazygy söýýän dawany söýýändir, kim bosagasyňy belent gursa, süňküniň döwürmegine garaşýandyr.
- 20 Egri ýürek ýagşylyk tapmaýar, egri dil bolsa, kynçylyga düşýär.
- 21 Akmagyň atasy hasrat çeker, akylsyznyň atasy şatlygy bilmez.
- 22 Şadyýan ýürek oňat şypadyr, synyk ruh süýegiňi guradýandyr.
- 23 Adalat ýodalaryny ýoýmak üçin, ýaramaz adam gizlin para alýandyr.
- 24 Düşünjeli adam danalyga seredýändir, akmagyň nazary ýeriň aňry çetine.
- 25 Akmak ogul atasyna hasrat, dograna dertdir.
- 26 Ýazyksyza jerime salmak nädürdir, asylzada-da dogruçyllygy üçin jeza bermek dürs dälidir.
- 27 Sözüni jylawlaýan bilimidir, düşünjeli adam bolsa mylaýym ruhludyr.
- 28 Akmak hem dymanda akylly, agzyny ýumanda, düşünjeli saýylýandyr.
- 18-nji bap 18**
- 1 Üzňelikde ýaşayan öz islänini edýändir, ol ähli sagdyn öwüde garşy gidýändir.
- 2 Akmak adam düşünjeden däl-de, diňe öz pikirini aýtmakdan keýplenýändir.
- 3 Ýaramazlyk bilen ýigrenç gelýändir, biabraýlyk bilen-de masgaraçylyk.
- 4 Ynsanyň agzyndan çykýan sözler düýpsüz suwlar kimindir,
- danalyk bolsa joşup akýan bulak mysalydyr.
- 5 Hökümde ýaramazyň tarapynda bolup, dogruçyly haksyz çykarmak dürs dälidir.
- 6 Akmagyň dili jenjel turuzýar, onuň agzy taýagy çagyryar.
- 7 Akmaga dilinden bela gelýändir, onuň dodagy janyňa duzakdyr.
- 8 Gybatkeşiň sözleri datly lukma ýalydyr, olar garnyňa siňýär.
- 9 Işinde ýaltalyk edýän ýumrujynyň doganydyr.
- 10 Rebbiň ady berk galadyr, dogruçyllar onuň içine özüni atyp howpsuz bolýarlar.
- 11 Baýlaryň baýlygy – olaryň berk galasy, onuň hyýalynda beýik haýat kimindir.
- 12 Heläkçilikden öň adamyň ýuregi tekepbir bolýandyr, hormat pes göwünlilikden soň gelýär.
- 13 Diňlemän jogap bermek akmaklyk hem utançdyr.
- 14 Adamyň derdini ruhy çekip bilýär, ýöne synyk ruha kim çydam eder.
- 15 Paýhasly adam bilim alýandyr, danalygyň gulagy bilim agtarýar.
- 16 Sowgat gapylary açýar, emeldarlaryň ýanyna eltýär.
- 17 Başga biri gelip, oňa sorag berýänçä, dawada ilki geplän dogry ýaly görünýändir.
- 18 Bije dawany togtadýandyr, güýçli garşydaşlaryň arasyndaky meseläni çözüändir.

¹⁹ Öýkeli dogan içine aralaşyp bolmaýan berk galadyr, aralykdaky dawa bolsa, galanyň gözenekli gapysy ýalydyr.

²⁰ Adam agzynyň miwesinden kanagatlanýar, diliniň hasylyndan doýýar.

²¹ Ölümem, ýaşayýsam diliň ygtyýarynda, dili söýýän hasylyndan iýer.

²² Gowy aýala gowşan gowulyk tapýandyr we Rebbiň razylygyny gazanýandyr.

²³ Garyp ýalbaryp gepleýändir, baý bolsa gödek jogap berýändir.

²⁴ Dosty köp bolanyň heläkçiligi-de bolar, ýöne dogandan-da ýakyn dost bar.

19-njy bap 19

¹ Egri dilli akmakdan, sadyklykda gezýän garyp gowudyr.

² Bilimsiz gaýrat ýagşy däldir, Aşa howlugýan ýoluny ýitirýär.

³ Adamy öz akmaklygy ýykýar, ýüreginden bolsa Rebbe gaharlanýar.

⁴ Baýlyk tanyşlary beter köpeldýär, garyp bolsa öz ýakynyndanam aýrylýar.

⁵ Galp şaýat jezasyz galmaz, ýalan sözleýänem gaçyp gutulmaz.

⁶ Jomardyň ýüzüni küýseýänler köp, hemmeler eli açyga dost.

⁷ Garyby hemme doganlary ýigrenýän bolsa, dostlary ondanam beter terk edýär, ýalbaryp zyndan ýlgasa, olar eýýäm ýokdur.

⁸ Pähim-paýhas gazanýan özünü söýýär, düşünjeliligi saklaýan bolsa rowaçlyk tapýar.

⁹ Galp şaýat jezasyz galmaz, ýalan sözleýän hem heläk bolar.

¹⁰ Akmaga aýşy-eşretde ýaşamagyň gelişmeýşi ýaly, gula hem begiň üstünden höküm sürmek has beter gelişýän däldir.

¹¹ Paýhasly adam giň göwünli bolar, ýazyk geçmek onuň şöhratydyr.

¹² Patyşanyň gazaby arslan nagrasy kimindir, onuň razylygy bolsa otlaryň üstüniň çygy ýalydyr.

¹³ Akmak ogul atasyna beladyr, aýalyň igenji üznüksiz damja ýalydyr.

¹⁴ Öý we mal-mülk atalardan miras, ýöne paýhasly aýal Rebdendir.

¹⁵ Ýaltalyk gaflat ukusyna batyrýar, ýalta adam açlyk çekýär.

¹⁶ Hudaýyň buýrugyny amal edýän öz janyny gorayar, ýollaryna üns bermeýän bolsa öler.

¹⁷ Kim garyba merhemet edýän bolsa, Rebbe karz berýär, Reb onuň öwezini gaýtarar.

¹⁸ Umyt barka ogluňa temmi ber, ýöne gaharyň gelip, ony heläk etme.

¹⁹ Gaty gaharjaň adam jeza çeker, eger ony halas etseň, muny ýene gaýtalamaly bolarsyň.

²⁰ Ahyr akylly bolaryň ýaly, nesihata gulak goý, öwüdi kabul et.

²¹ Adamyň ýüreginde niýet köpdür, emma Rebbiň maksady amala aşýar.

²² Adamdan garaşylýany wepalylykdyr, Garyp adam ýalançydan ýagşydyr.

²³ Kim Rebden gorkýan bolsa ýaşar! Ol kanagatly hem kynçylyksyz ýaşar.

- ²⁴ Ýalta tabaga uzadan elini
hatda agzyna ýetirmez.
- ²⁵ Masgaralaýjyny ur, nadanlar paýhaslylyk
öwrener,
düşünjelerini terbiýele, ol bilim alar.
- ²⁶ Atasyna zulum edýän we enesini kowýan
ogul
masgaralyk hem ysnat getirýär.
- ²⁷ Oglum, eger bilimli sözlerden azassaň,
öwüdi diňlemekden saklanarsyň.
- ²⁸ Nämynasyp şaýat adalatyň üstünden
gülyär,
ýaramazlaryň agzy ýamanlyk iýýär.
- ²⁹ Masgaralaýjy üçin jeza,
akmagyň ýagyrynysyna ury taýýardyr.
- ⁸ Hökmürowan tagtynda oturýan patyşa
ähli ýamanlygy gözleri bilen saýgarýar.
- ⁹ «Ýüregimi tämizledim,
günäden päklendim» diýip, kim aýdyp
biler?
- ¹⁰ Iki dürli terezi daşynyň,
iki dürli ölçegiň ikisi hem Rebbe
ýigrenjidir.
- ¹¹ Hatda çaga hem eden işiniň päkdigini
ýa dogrudygyny öz hereketi bilen aýan
edýär.
- ¹² Diňleýän gulagy, görýän gözi –
ikisini Reb ýaradandyr.
- ¹³ Garyp bolmazyň ýaly, ukyny söýme,
gözüňi aç, nanyň bol bolar.

20-nji bab 20

- ¹ Şerap biabraý edýändir, içgi dawa-jenjel
turuzýandyr.
Oňa aldanýanyň ählisi aklysyzdyr.
- ² Patyşanyň gazaby arslanyň nagrasy
kimindir,
onuň gaharyny getirýän öz janyna
töwekgellik edýändir.
- ³ Dawadan gaçmak adama abraý getirýär,
bar akmak jedele taýýar.
- ⁴ Ýalta ýer sürmän,
orak wagtynda hasyl gözlär, ýöne
tapmaz.
- ⁵ Ynsanyň ýüregindäki pikir çuň suw
kimindir,
düşünjeli adam ony çekip çykarar.
- ⁶ Köp adam özüne «Men wepaly» diýýändir,
ýöne ynamdar birini kim tapyp biler?
- ⁷ Dogruçyl sadyklykda ýöreýär,
onuň zynda çagalary nähili bagtly
bolar!
- ¹⁴ Satyn alýan: «Erbet, erbet» diýýändir,
aňyrrak baryp bolsa öwýändir.
- ¹⁵ Altyn bar, jöwherem köpdür,
ýöne bilimli dil tapylgysyz zatdyr.
- ¹⁶ Nätanşa kepil bolanyň geýimini al,
kesekä kepil bolandan girew al.
- ¹⁷ Hile bilen gazanylan nan süýjüdir,
soňra agzy çagyldan dolar.
- ¹⁸ Maksatlar maslahat bilen berkarar
bolýandyr;
sagdyn maslahatlar bilen urşa git.
- ¹⁹ Gybatkeş syry paş edýändir,
agzyboş bilen gatnaşyk açma.
- ²⁰ Ata-enesini näletleýäniň
tüm garaňkylykda çyrasy söner.
- ²¹ Başda basym alnan miras
soňunda bereketli bolmaz.
- ²² «Ýamanlygy ýerine salaryn» diýme, Rebbe
garaş,
Ol seni halas eder.

- ²³ Galp terezi daşy Rebbe ýigrenjidir,
hileli terezi hem gowy däldir.
- ²⁴ Adamyň her ätjek ädimi Rebdendir.
Şeýle bolansoň, adam öz ýoluna nädip
düşünsin?
- ²⁵ Zadyny pähimsiz bagyş edýän adam
duzaga düşer,
ol äht edenden soň oýlanar.
- ²⁶ Akylly patyşa ýaramazlary sowrup,
olaryň üstünde döwrek döwýär.
- ²⁷ Adamyň ruhy – Rebbiň çyrasydyr,
ol ynsan kalbynyň бүтин jümmüşini
barlaýar.
- ²⁸ Sadyklyk we ynamdarlyk patyşany
goraýar,
onuň tagty sadyklykdan berkarar
bolýar.
- ²⁹ Ýigitlik kuwwaty – olaryň şöhratydyr,
çal saçlar bolsa garrylaryň abraýydyr.
- ³⁰ Yz galdyryan urgy ýamanlykdan
tämizleýär,
kötekler bolsa kalbyň jümmüşini
päkleyär.
- 21-nji bap 21**
- ¹ Patyşanyň ýüregi Rebbiň elinde akar ýap
ýalydyr,
ony islän tarapyna öwürýändir.
- ² Adamyň ähli ýoly öz gözüne dogrudyr,
emma ýürekdäkini ölçeýän Rebdir.
- ³ Dogrulyk we adalatlylyk etmek
Rebbe gurbanlyk berenden ýakymlydyr.
- ⁴ Ulumsy nazar, tekepbir ýürek,
ýaramazlaryň çyrasy – günädir.
- ⁵ Janypkeşiň maksady diňe bolçulyga
getirýär,
alňasak adamlaryň bary mätäç
düşýändir.
- ⁶ Ýalan söz bilen toplanan hazyna
ölüme kowalap barýan ümür-
dumandyr.
- ⁷ Ýaramazlaryň zorlugy özlerini süpürrip
äkidýändir,
çünki olar adalaty berjaý etmekden
boýun gaçyryandyr.
- ⁸ Ýazyklynyň ýoly egridir,
päkleriň bolşy dogrudyr.
- ⁹ Igenjeň aýal bilen öýde ýaşandan,
üçgeň bir burçunda ýaşamak ýegdir.
- ¹⁰ Ýaramazyň göwni ýamanlyk küýseýär,
ýakyny onuň göwnünden turmaýar.
- ¹¹ Masgaralaýja jeza berlende, nadan akylly
bolýandyr,
dana adam tälim alanda, bilimini
artdyryandyr.
- ¹² Dogruçyl ýaramazyň öýüni synlaýar,
ýaramazlar heläkçilige barýar.
- ¹³ Garybyň dady-perýadyna gulak
asmadygyň
öz dady-perýadyna-da jogap berilmez.
- ¹⁴ Gizlin berlen sowgat gahary,
goltuga sokulan para güýçli gazaby
ýatyrýar.
- ¹⁵ Adalaty berjaý etmek dogruçyl adama
şatlykdyr,
ýaman iş edýäne heläkçilikdir.
- ¹⁶ Düşünje ýolundan sowlan
ölüler toparynda ornaşar.
- ¹⁷ Hezilligi söýýän mätäçdir,
şeraby we ýagy söýýän baýamaz.
- ¹⁸ Ýaramazlar dogruçyl üçin,
biwepalar hem sadyk üçin töleg bolar.
- ¹⁹ Igenjeň hem gaharjaň aýal bilen
ýaşandan,
çölde ýaşamak gowudyr.

- ²⁰ Arzlyly hazyna hem ýag dananyň jaýyndadyr,
akmak bolsa baryny symyslar.
- ²¹ Dogruçylyk hem sadyklyk yzlaýan adam
ýaşayyş hem hormat tapar.
- ²² Akyldar adam güýçlüleriň şäherine baryp,
olaryň bil baglaýan berkitmesini
ýumurýar.
- ²³ Agzyna we diline berk
janyny beladan goraýandyr.
- ²⁴ Çendenaşa bihaýa iş edýän
gedem hem tekepbir adamyň ady
masgaralaýjydyr.
- ²⁵ Ýaltany öz höwesi öldürýär,
çünki onuň elleri işden boýun gaçyrýar.
- ²⁶ Ol uzak gün açgözlük bilen isleýär,
dogruçyl bolsa ölçemän berýär we
gysganmaýar.
- ²⁷ Ýaramazlaryň gurbanlygy ýigrenjidir,
eger ol ýaman niýet bilen getiren bolsa,
ondanam beterdir.
- ²⁸ Galp şaýat heläk bolar,
diňleýän adamyň sözi dowam eder.
- ²⁹ Ýaramaz adam ýüzüni galňadýandyr,
dogruçyl adam bolsa öz ýoluny
oýlaýandyr.
- ³⁰ Rebbe garşy durup biljek hiç bir danalyk,
düşünje ýa-da maslahat ýokdur.
- ³¹ At söweş güni üçin seýislenýändir,
emma ýeňiş Rebdenidir.
- ³ Paýhasly adam howpy görüp gizlenýändir,
nadan göni gidip jeza alýandyr.
- ⁴ Kiçigöwünliligiň, Rebden gorkmagyň
sylagy – baýlyk, abraý we yaşayyşdyr.
- ⁵ Egri adamyň ýolunda tikenler we duzaklar
bardyr.
Öz janyna haýpy gelýän olardan daş
durar.
- ⁶ Çagany dogry ýol bilen terbiýele,
ulalanda hem şondan sowulmaz.
- ⁷ Baýlar garyplaryň üstünden höküm
sürýändir,
bergili-de karz bereniň guludyr.
- ⁸ Adalatsyzlyk ekýän bela-beter orar,
gazabyň taýagyndan heläk bolar.
- ⁹ Sahy adam ýalkanýandyr,
çünki ol çöreginden ejizlere berýär.
- ¹⁰ Masgaralaýjyny kow, şonda jenjel ýok
bolar,
töhmetsiz-dawanyň yzy kesiler.
- ¹¹ Päk ýürekligi söýýän,
merhemetli sözleýän patyşanyň ýakyny
bolar.
- ¹² Rebbiň gözleri bilimi goraýandyr,
wepaszyň sözlerini bolsa ýalana
çykarýandyr.
- ¹³ Ýalta diýýär: «Daşarda arslan bar,
ýolda ol meni parçalar».
- ¹⁴ Azgyn aýalyň agzy düýpsüz gorpdur,
Rebbiň gazabyna duşan oňa ýykylar.
- ¹⁵ Çaganyň ýüreginde akmaklyk kök
urýandyr,
ýöne terbiýe taýagy ony akmaklykdan
uzaklaşdyrýandyr.
- ¹⁶ Baý bolmak üçin garyplary ezyňan hem-de
baýlara sowgat berýän diňe garyp
düşer.

22-nji bab 22

- ¹ Ýagşy at-abraý köp baýlykdan artyk,
sylag-hormat hem kümüşden-altyndan
ýagşydyr.
- ² Baý bilen garybyň bir meňzeşligi bar,
olaryň ikisini-de ýaradan Rebdir.

- ¹⁷ Gulak as-da, akyldarlaryň sözüni diňle,
meniň öwretjek zatlaryma dykgat et.
- ¹⁸ Sen olary kalbyňda saklasaň,
olaryň ählisi diliňde bolsa ýakymly
bolar.
- ¹⁹ Seniň Rebbe ynanjyň bolary ýaly,
men şu gün saňa, hut saňa öwredýärim.
- ^{20–21} Gaýdanyňda seni ýollanlara
çyn söz hem ynamly jogap bereriň ýaly,
men saňa maslahat hem bilim üçin
otuz nesihat ýazyp bereýin.
- ²² Garyby garyplygy sebäpli talama,
mätäji mejlisde ezme.
- ²³ Çünki olaryň tarapyňy Reb tutar,
olary talany Ol talar.
- ^{24–25} Olaryň ýollaryna öwrenişip,
janyňy duzaga düşürmeziň üçin,
gaharjaň adam bilen tirkeşme,
gyzma adam bilen gatnaşyk açma.
- ²⁶ Biri bilen el berişme,
birine kepil bolýanlardan bolma.
- ²⁷ Tölemäge zadyň bolmasa,
aşagyňdaky düşegiňi almazlarmy
näme?
- ²⁸ Ata-babaň goýan
gadymy araçäk daşyny süýşürme.
- ²⁹ Işine ökde adamlary görýäňmi?
Olar garamaýagyň hyzmatyny etmez,
patşalaryň huzurynda durar.
- ⁴ Baýajak bolup agyr zähmet çekme,
pähimli bol, bu pikiriňden el çek.
- ⁵ Seniň gözüň baýlyga kaklyşanda, şol baýlyk
gidýändir,
çünki ol birden ganat çykaryp, bürgüt
ýaly asmana uçýandyr.
- ⁶ Gysganç adamyň çöregini iýme,
onuň lezzetli näzi-nygmatlaryna höwes
etme.
- ⁷ Çünki ol içinden peýdasyny hasaplaýan
ýalydyr,
«Iý, iç!» diýýändir, ýöne ýüregi seniň
bilen dälidir.
- ⁸ Iýen lukmaňy gusarsyň,
süýji sözleriňi ýele sowrarsyň.
- ⁹ Akmaga söz aýtma,
çünki ol aýdan danalygyňy ýigrener.
- ¹⁰ Gadymy araçägi süýşürme,
ýetimleriň ekin yerinden alma.
- ¹¹ Çünki olaryň Hossary güýçli,
olaryň dawasyny seniň bilen Ol tutar.
- ¹² Kalbyňy öwüt-nesihata,
gulaklaryňy-da bilimli sözlere ber.
- ¹³ Terbiýäni çagalaryňdan gaýgyрма;
terbiýe taýagy olary öldürmez.
- ¹⁴ Eger sen olary taýak bilen ursaň,
janlaryny ölüler dünýäsinden halas
edersiň.
- ¹⁵ Oglum, seniň ýüregiň akyly bolsa,
meniň ýüregim hem şatlanar.
- ¹⁶ Sen dogry sözläniňde,
meniň göwnüm şatlanar.
- ¹⁷ Günäkärlere gözüň gitmesin,
mydam Rebden gorkup gez.
- ¹⁸ Çünki seniň geljegiň bolar ahyrýn,
umydyň üzülmez.

23-nji bap 23

- ¹ Hökümdar bilen nahar iýmäge oturanyňda,
öňüňde goýlana syn et.
- ² Horan bolsaň,
bogazyňa pyçak goý.
- ³ Onuň näz-nygmatyna höwes etme,
çünki ol hileli çörekdir.

- ¹⁹ Oglum, diňle, sen akylly bol,
ýüregiňi dogry ýola sal.
- ²⁰ Şerap içegenleriň ýa-da
et iýegenleriň arasynda bolma.
- ²¹ Çünki içegen we iýegen har düşer,
ukuçylyk bolsa adama ýyrtyk jul
geýdirýändir.
- ²² Ataňy diňle, ol seni dünýä inderdi,
eneňi ýigrenme garran wagtynda.
- ²³ Hakykaty satyn al, ony satma.
Danalygy, öwüdi, paýhasy hem satyn al.
- ²⁴ Dogruçylyň atasy köp begener,
parasatly perzendi dünýä inderen, oňa
guwanar.
- ²⁵ Ataň-eneň guwansyn,
seni dogran begensin.
- ²⁶ Oglum, ýüregiňi maňa bagla,
gözleriňi meniň ýollaryma dik.
- ²⁷ Çünki loly düýpsüz gorpdur,
kemçin-de dar guýudyr.
- ²⁸ Ol garakçy kimin ýolda peýläp durup,
wepasylaryň sanyny artdyrýar.
- ²⁹ Ah çekýän kim? Wah çekýän kim? Jenjel
kimiňki? Nala kimiňki?
Sebäpsiz ýaralanan kim? Gözleri
gyzaran kim?
- ³⁰ Şerabyň başynda uzak oturýanlaryňky,
garyşyk içgini içip görýänleriňki.
- ³¹ Şerabyň alyna, pyýalada öwşün atyşyna,
aňsatlyk bilen aşak sarkýanyna bakma.
- ³² Soňunda ýylan kimin çakýandyr,
alahöwren bolup sokýandyr.
- ³³ Gözleriň geň-taň zatlary görer,
seniň aňny egri sözler aýdar.
- ³⁴ Sen kä deňiz ortasynda ýatan ýaly,
kä gäminiň bogaldagynda oturan ýaly
bolarsyň.
- ³⁵ «Meni urdular, agyry duýmadym; meni
ýençdiler, ony bilmedim.
Ýaňadan içmek üçin, haçan turaryn?»
diýersiň.

24-nji bap 24

- ¹ Ýamanlara gözüň gitmesin,
olar bilen bile bolmak isleme.
- ² Çünki olaryň göwni zorluk barada pikir
edýändir,
dilleri içgaraçylygy gepleýändir.
- ³ Öý danalyk bilen gurulýandyr,
düşünje bilenem berkarar edilýändir.
- ⁴ Bilim bilen öýüň içi
gymmatly hem ýakymly baýlykdan
dolýandyr.
- ⁵ Parasatly adam güýçlülerden güýçlüdir,
bilimli adam öz güýjünü artdyrar.
- ⁶ Çünki sen urşuňy sagdyn maslahat bilen
alyp barýarsyň,
maslahatçynyň köp ýerinde ýeňiş
bardyr.
- ⁷ Akmak üçin danalyk örän belentdedir,
mejlisde ol agzyny açyp bilmeyär.
- ⁸ Niýetini ýamana dikýäne
pitneçi diýilýändir.
- ⁹ Akmaklygy niýetlemek günädir,
masgaralajy bolsa adamlara ýigrenjidir.
- ¹⁰ Agyr günde tapdan düşseň,
seniň güýjüň azdyr.
- ¹¹ Ölüme alnyp barylýanlary halas et,
büdräp barýanlary yzyna çek.
- ¹² Eger sen: «Biz bilmedik» diýseň,
ýürekleri synaýan muny bilmezmi?
Seniň janyňy goraýan ony aňmazmy?

- Ol her kime işine laýyk gaýtarmazmy?
- ¹³ Oglum, bal iý, çünki ol ýakymlydyr,
bal damagyňa datlydyr.
- ¹⁴ Danalyk hem seniň janyňa bal ýalydyr,
ony tapsaň, geljegiňi taparsyň.
Umydyň üzülmez.
- ¹⁵ Ýaramaz adam ýaly dogruçylyň mesgenine
garşy bukuda ýatma,
onuň ýurduny ýykma.
- ¹⁶ Çünki dogruçyl adam ýedi gezek
ýykylsa-da, ýerden galýandyr,
ýaramazy betbagtlyk ýykýandyr.
- ¹⁷ Duşmanyň ýykylanda şatlanma,
büdrese ýüregiň begenmesin.
- ¹⁸ Ýogsa ony Reb görüp, Ol senden närazy
bolar,
gaharyny duşmanyňdan sowar.
- ¹⁹ Ýamanlyk edýänler üçin gaharyňy
getirme,
ýaramazlara gözüň gitmesin.
- ²⁰ Çünki olaryň geljegi bolmaz,
ýaramazlaryň çyrasy öçer.
- ²¹ Oglum, Rebden hem patyşadan gork.
Olara garşy pitneçiler bilen gatnaşyk
etme.
- ²² Çünki olaryň betbagtlygy duýdansyz geler,
Reb hem patyşadan ýetjek
weýrançylygy kim biler?
- ²³ Şular hem akyldarlaryň sözleridir:
Hökümde tarapgöýlük etmek ýagşy
däldir.
- ²⁴ Ýaramaza: «Sen dogrusyň» diýeni halklar
näletlär,
ony milletler ýigrener.
- ²⁵ Karar çykarýanlaryň şähdi şat bolar,
olara ýagşy alkyşlar geler.
- ²⁶ Dogry jogap
dodagyňdan ogşalyan ýalydyr.
- ²⁷ Daşardaky işleriňi bitir,
ekin meýdanyňy tertibe sal,
soňra öýüňi gur.
- ²⁸ Ýakynyňa sebäpsiz ýere şaýatlyk etme,
diliň bilen aldama.
- ²⁹ «Maňa näme eden bolsa, menem şony
ederin,
etmişine görä gaýtararyn» diýme.
- ³⁰ Men ýalta adamyň meýdanyndan,
kemaklyň üzüm bagynyň gapdalyndan
geçdim.
- ³¹ Ine, bar ýeri haşal ot basan eken,
üstüni bürmek örten eken,
daşyndaky diwary ýykylan eken.
- ³² Nazar saldym hem oýa batdym,
görenimden sapak aldym.
- ^{33–34} Birazajyk uklamak, biraz irilmek üçin,
gşaryp gol gowşuranyňda,
garyplyk galtaman ýaly,
mätäçlik ýaragly adam mysaly başyňdan
iner.

25-nji bab 25

- ¹ Bular hem Süleymanyň pähimleridir.
Olary Ýahuda patyşasy Hizkiýanyň
emeldarlary göçürüp alypdylar.
- ² Ýaşyryn iş Hudaýyň şöhratydyr,
iş derňemek bolsa patyşanyň
şöhratydyr.
- ³ Asman belent, ýeriň aşagy çuň;
patyşanyň ýüregi hem şeýledir,
ony derňäp bolýan däldir.
- ⁴ Kümüşden hapany aýyr,
zergäre bir gap bolar.
- ⁵ Ýaramaz adamy patyşanyň huzuryndan
aýyr,

- şonda tagt dogruçyllyk bilen berkarar bolar.
- ⁶ Patyşanyň huzurynda özüňi ýokary tutma, beýikleriň ornunda durma.
- ⁷ Çünki asylzadalaryň öňünde kiçelmegiňden, emeldaryň saňa: «Töre geç» diýmegi gowudyr.
- Gözün gören zadyny
- ⁸ derrew kaza getirme.
Soňra ýakynyň seni utandyranda näme edersiň?
- ⁹ Dawany ýakynyň özi bilen et, başganyň syryny paş etme.
- ¹⁰ Ýogsa eşiden adam seni uýada goýar, hemişe ýaman atly bolarsyň.
- ¹¹ Ýerinde aýdylan söz kümüş mejimäniň içinde goýlan altyn alma ýalydyr.
- ¹² Diňleýän gulaga akyldaryň käýinji tylla ysyrğa we altyn bezeg ýalydyr.
- ¹³ Sadyk ilçi özüni iberenler üçin, orak wagtynda garyň salkynlygy ýalydyr. Ol öz hojaýynyň nepesini janlandyran.
- ¹⁴ Berilmedik sowgat bilen öwünýän adam ýagmyrsyz bulut we boş ýel ýalydyr.
- ¹⁵ Hökümdar sabyr bilen yrylýandyr, mylaýym söz iň kütegiň hem aňyna ýetýändir.
- ¹⁶ Bal tapdyňmy? Ýeterlik iý, aşa düşüp gusaýma.
- ¹⁷ Ýakynyň öýüne ýgy-ýgy barmakdan aýagyňy kes, senden irip, seni ýigrenäýmesin.
- ¹⁸ Ýakynyna garşy ýalan şaýatlyk edýän adam
- gürzüdir, gylyçdyr, ýiti okdur.
- ¹⁹ Aladaly günde wepasyz adama ynanmak, çüýrük dişe we maýyp aýaga ynanan ýalydyr.
- ²⁰ Gamly ýürege aýdym aýtmak sowuk howada geým çykarmak we ýara² sirke guýmak ýalydyr.
- ²¹ Eger duşmanyň aç bolsa, oňa nan ber, suwsan bolsa suw ber.
- ²² Şonda onuň başyna köz goýarsyň, Reb seni sylaglar.
- ²³ Demirgazyk ýeli ýagys getirýändir, gybatkeş dil yüzleri gaharly edýändir.
- ²⁴ Igenjeň aýal bilen öýde ýaşandan, üçegiň bir burçunda ýaşamak gowudyr.
- ²⁵ Uzak ýurtdan gelen hoş habar teşne bokurdaga sowuk suw ýalydyr.
- ²⁶ Ýaramazlaryň öňünde ýan beren dogruçyl adam bulandyrylan çeşme, hapalanan bulak mysalydyr.
- ²⁷ Baly köp iýmek ýagys däl, şöhratparazlykdan şöhrat gözlemek gowy däl.
- ²⁸ Özüne buýrup bilmeýän kişi diwardyr galasy ýykylan şäher kimindir.

26-njy bap 26

- ¹ Tomusda gar we orak döwründe ýagyn ýaly, akmaga hem hormat ýaraşyan däl.
- ² Serçäniň eýläk-beýläk uçuşy ýaly, garlawajyň uçup gidşi kimin, sebäpsiz näletem täsir etmez.
- ³ Ata gamçy, eşege nogta,

²Ýara – bu söz käbir gadymy golýazmalardan alnan, ýöne başga golýazmalarda «hek».

- akmagyň ýagyrnysyna-da taýak
ýaraşýandyr.
- ⁴ Akylsyzyn akmaklygyna görä jogap berme,
ýogsa senem oňa meňzärsiň.
- ⁵ Akylsyz akmaklygyna görä jogap ber,
ýogsa özüni akylly saýar.
- ⁶ Akmagyň üsti bilen habar ýollaýan
özüne zyýan eder hem azap çeker.
- ⁷ Ysmazyň aýagy nähili salparýan bolsa,
akmagyň agzyndaky pähim hem
şeyledir.
- ⁸ Daşy sapana berk daňyp goýan adam nähili
bolsa,
akmaga hormat goýýan-da şeyledir.
- ⁹ Serhoşuň eline batan tiken nähili bolsa,
pähim-de akmagyň agzynda şeyledir.
- ¹⁰ Duş geleni ýaralaýan kemaňcy nähili
bolsa,
akmagy, bir öteğçini hakyna tutýan
hem şeyledir.
- ¹¹ Öz gusugyna öwrülip gelyän it nähili
bolsa,
akmaklygyny gaýtalaýan akmak hem
şeyledir.
- ¹² Öz gözüne akylдар görünüň adamy
gördüňmi?
Akmaga bolan umyt onuňkydan köpdür.
- ¹³ Ýalta: «Köçede arslan,
ýolda ýolbars bar» diýýändir.
- ¹⁴ Gapy öz petlelerinde nähili aýlanýan
bolsa,
ýalta-da öz düşeginde şeyledir.
- ¹⁵ Ýalta elini tabaga uzadyp,
ony agzyna ýetirmäge ýadaýandyr.
- ¹⁶ Ýalta öz gözüne
sagdyn pikirli jogap berýän ýedi
kişiden-de akyllydyr.
- ¹⁷ Özüne degişli bolmadyk dawa goşulýan
geçip barýan itiň gulagyndan tutýan
adam ýalydyr.
- ^{18–19} Öz ýakynyny aldap:
«Men oýun edýän ahryryn» diýýän
adam
gor, ok we ölüm ýagdyrýan kişi ýalydyr.
- ²⁰ Odun gutaranda, ot söňýändir,
şugulçynyň ýok ýerinde dawa
tükenýändir.
- ²¹ Kömür köz üçin, odun ot üçin,
jenjelçi dawa tutaşdyrmak üçin gerek.
- ²² Gybatkeşiň sözleri datly lukma kimindir,
olar hut içiňe siňýändir.
- ²³ Süýji dilli hem ýaman ýürekli adam
kümüş suwy çayylan toýun gap ýalydyr.
- ²⁴ Ýigrenjini dili bilen örtýändir,
göwnünde bolsa hile saklaýandyr,
- ²⁵ onuň mylaýym gepleýşine ynanma,
çünki ýüreginde ýedi ýigrenç bardyr.
- ²⁶ Ýigrenjini hile bilen örtse-de,
ýamanlygy jemagata aýan bolýandyr.
- ²⁷ Kim gorp gazsa, oňa özi ýykylar,
kim ýokary daş togalasa, ol öz üstüne
gaýdar.
- ²⁸ Ýalançy dil ynjdýan adamlaryny
ýigrenýändir,
ýaranjaňlyk edýän dil heläkçilik
döredýändir.

27-nji bab 27

- ¹ Ertirki günün barada öwünme,
çünki sen günün näme getirjegini bilýän
dälsiň.
- ² Seni öz agzyň däl, başgalar öwsün,
öz diliň däl, keseki öwsün.
- ³ Daş agyrdyr, çäge ýükdür,

- ýöne akmagyň meçew bermegi ol
ikisinden-de agyrdyr.
- ⁴ Gazap zabundyr, gahar sil kimindir,
emma gabanjaňlygyň öňünde kim
durup biler?
- ⁵ Açyk käýinç
ýaşyryn söýgüden gowudyr.
- ⁶ Dostuň salan ýarasy wepalylykdandyr,
ýöne duşmanyň posalary köpdür.
- ⁷ Dok adam baly ýigrenýändir,
aç kişä ajy zatlar hem süýjüdür.
- ⁸ Höwürtgесinden daş giden guş nähili
bolsa,
öz öýünden daşlaşan adam-da şeýledir.
- ⁹ Hoşboý ýag we atyr ýüregi şatlandyryandyr,
ýakynyň ýakymy ýürekden beren
maslahatyndadyr.
- ¹⁰ Öz ýakynyňy, ataň ýakynyny terk etme,
başyňa bela gelen günü doganyň öýüne
gitme,
uzakdaky dogandan, ýakyn goňşy
ýagşydyr.
- ¹¹ Oglum, akylly bol, meniň ýüregimi
şatlandyr,
şonda gyjalat berseler, men jogap
bererin.
- ¹² Paýhasly adam bela-beteri görüp
gizlenýändir,
nadan bolsa, öňe geçip zyýan çekýändir.
- ¹³ Nätanşa kepil bolanyň geýimini al,
kesekä kepil bolandan girew al.
- ¹⁴ Biri daň-säher turup,
gaty ses bilen goňsusyndan saglyk-
amanlyk sorasa,
oňna nälet saýylar.
- ^{15–16} Igenjeň aýal hem üznüksiz damýan
damjalar
biri-birine meňzeşdir.
- Ol aýaly saklamak
ýeli duruzmak ýa-da sag eliň bilen ýagy
gysymyňda saklamak ýalydyr.
- ¹⁷ Demir demri,
adam adamy ýiteldýändir.
- ¹⁸ Injir agajyna seredýän onuň miwesini iýer,
hojaýynyna seredýän hormatly bolar.
- ¹⁹ Suwuň ýüzünde ýüzüň görnüşi ýaly,
adam ýüreginde hem özi görünýär.
- ²⁰ Ölüler dünýäsiniň we heläkçilik ýeriniň
doýmaýşy ýaly,
adamyň gözi-de asla doýýan däldir.
- ²¹ Kümüş göweçde, altyn kürede synalýan
bolsa,
adam hem öwgüde synalýandyr.
- ²² Akmagy sokuda galla garyp, sokudaşy
bilen döwseň-de,
ondan akmaklygy aýrylmaz.
- ²³ Öz sürüleriň ýagdaýyny ýagşy bil,
mallaryňa üns ber.
- ²⁴ Çünki baýlyk ebedi däldir,
täç-de elmydama nesilden-nesle
geçýän däldir.
- ²⁵ Otlar orlup, maýsa görünende,
daglaryň oty ýygnalanda,
- ²⁶ toklular seni geýindirer,
tekeler meýdanyň bahasyny ödür.
- ²⁷ Geçileriň süýdi seniň iýjegiň,
içeriň iýmiti, hyzmatkäriň güzeranyňa
hem ýeterlik bolar.

28-nji bap 28

¹ Ýaramaz adam hiç kim kowalamasa-da
gaçýandyr,
dogruçyl bolsa arslan kimin batyrdyr.

² Ýurt gozgalaň etse, serdary köpelýändir,

- aň-düşünjeli adam arkaly bolsa,
abadanlyk dowam edýändir.
- ³ Ejizleri ezyän garyp
hasyly süpürüp äkidýän çabga ýalydyr.
- ⁴ Kanuny bozýanlar ýaramazlary öwýändir,
kanuny saklaýanlar bolsa olar bilen
göreşýändir.
- ⁵ Ýaman adamlar adalata düşünýän dälidir,
Rebbi agtarýanlar bolsa oňa doly
düşünýändir.
- ⁶ Sadyk ýolda gezýän garyp
egri ýoldan ýöreýän baýdan ýagşydyr.
- ⁷ Düşünjeli ogul kanuny saklaýar,
horanlar bilen ýoldaş bolan atasyna
ysnat getirer.
- ⁸ Peýda we göterim bilen baýlygyny
artdyrýan
ony garyplara sahatat edýän adam
üçin ýygnaýandyr.
- ⁹ Kim kanuny diňlemezlik üçin gulagyny
dykýan bolsa,
onuň Hudaýdan dilegi-de ýigrenjidir.
- ¹⁰ Kim dogruçyllary ýaman ýola çekýän
bolsa,
öz gazan gorpuna özi ýykylar.
Sadyklar bolsa ýagşy miras alarlar.
- ¹¹ Baý öz gözüne akyllydyr,
düşünjeli garyp bolsa ony synlap
tanaýandyr.
- ¹² Dogrular üstün çykanda, uly dabara
bolýandyr,
emma erbetler güýje eýe bolsa,
adamlar bukulýandyr.
- ¹³ Ýazyklaryny ýaşyran üstünlik gazanmaz,
olary boýun alyp terk etse, merhemet
tapar.
- ¹⁴ Mydama Rebden gorkýan adam nähili
bagtly!
- Ýüregini gataldýanlar bolsa bela
uçrayar.
- ¹⁵ Ejiz halkyň ýaramaz hökümdary
arlaşan arslan, topulýan aýy ýalydyr.
- ¹⁶ Düşünjesiz hökümdar juda zalymdyr,
adalatsyz gazanjy ýigrenýän bolsa
ömrüni uzaldýandyr.
- ¹⁷ Biriniň ganyna galan adam
gabra çenli gaçar,
ony hiç kim goldamasyn.
- ¹⁸ Sadyk gezýänler halas bolar,
egri ýolly adamlar bolsa duýdansyz
ýykylar.
- ¹⁹ Öz ýerini bejerýäniň nany bol bolar,
boş işlere kowalaşýan garyplykdan bol
bolar.
- ²⁰ Sadyk adamyň ýalkawy köp bolar,
baýlygyň zyznda hars urýan bolsa
jezasyz galmaz.
- ²¹ Tarapgöý bolmak ýagşy dälidir,
bir döwüm nan diýip ynsan ýazykly
bolar.
- ²² Gysganç adam baýlygyň zyznda hars urup,
başyna garyplygyň geljegini bilýän
dälidir.
- ²³ Dili bilen ýaranjaňlyk edýänden,
birine käýeýän köp göwün awlar.
- ²⁴ Ata-enesini talap, ýene «Bu ýazyk dälidir»
diýýän
garakçynyň şärigidir.
- ²⁵ Açgöz adam jenjelçidir,
Rebbe bil baglaýan bolsa doklukda
ýaşar.
- ²⁶ Özüne ynanyan akmakdyr,
parasatly gezýän bolsa gutular.
- ²⁷ Ýoksula ýardam edýän mätäç bolmaz,

görmezlige salýan bolsa, näletsiz galmaz.

²⁸ Erbetler güýje eýe bolanda, adamlar bukulýandyr, olar heläk bolanda bolsa, dogruçyllar güýçlenýändir.

29-njy bap 29

¹ Köp gezek käýelse-de boýnuýogynlyk edýän duýdansyz heläkçilige uçar, melhem ýokdur.

² Dogruçyllar güýçlenende, halk begenýändir. Ýaramazlar höküm sürende, halk ahy-nala çekýändir.

³ Danalygy söýýän ogul atasyny şatlandyryýandyr, emma lolulara ýaran bolan mal-mülküni ýoklaýandyr.

⁴ Patyşa ýurdy adalat bilen berkidýändir, para alýan bolsa ony tozdurýandyr.

⁵ Ýakynyna ýaranjaňlyk edýän adam onuň aýagyna tor gurýandyr.

⁶ Ýaman adamyň ýazygy özüne gapandyr, dogruçyl bolsa aýdym aýdyp şatlanýandyr.

⁷ Dogruçyl adam ejizleriň hakyna üns berýändir, ýaramaz bolsa şu meselä düşünýänem dälidir.

⁸ Masgaralaýjy adamlar şäherde ot gorsaýandyr, akyl-darlar bolsa gahar-gazaby köşeşdirýändirler.

⁹ Akylly adam akmak bilen kazyýetde dawalaşanda, akmak gyzanda-da, gülende-de rahatlyk bermez.

¹⁰ Ganhor aýypsyz adamlary ýigrenýändir, hatda dogry adamlaryň janyny almakçy bolýandyr.

¹¹ Akmak bar gaharyny daşyna çykarýandyr, akylly adam bolsa gaharyna basalyk berýändir.

¹² Hökümdar ýalan söze gulak salsa, onuň ähli emeldarlary ýaramaz bolar.

¹³ Garyp bilen zalymyň bir meňzeşligi bar, ikisiniň gözüne-de Reb ýagtylyk berýär.

¹⁴ Patyşa ejizlere adalatly höküm çykarsa, onuň tagty ebedi berkarar bolar.

¹⁵ Taýak we käýinç danalyk getirýändir, başyna goýberilen çaga bolsa enesini utanja goýýandyr.

¹⁶ Ýaramazlar güýçlenende, ýazyk hem köpelýändir, dogruçyllar bolsa olaryň ýykylýanyny görerler.

¹⁷ Ogluňy terbiýele, ol saňa rahatlyk berer, özüňe ýakymly bolar.

¹⁸ Gökden aýanlyk bolmasa, halk jylawsyz bolýandyr. Kanuny berjaý edýän bolsa bagtlydyr.

¹⁹ Gul diňe söz bilen terbiýelenýän dälidir, çünki düşünse-de gulak asmaz.

²⁰ Oýlanman gepleýän adamy gördüňmi? Akmaga bolan umyt onuňkydan köpdür.

²¹ Kim guluny ýaşlykdan läliksireden bolsa, soňunda ony mirasdary etmeli bolar.

²² Gaharjaň adam jenjel turuzýandyr, gazaply adam ýazyk etdirýändir.

²³ Adamyň tekepbirligi ony peseldýändir, pesgöwünli adam bolsa hormat gazanýandyr.

²⁴ Ogry bilen şarik bolýan özüni ýigrenýändir,

- ol günälenmegi eşitse-de, hiç gepläp bilmeýär.
- ²⁵ Adamdan gorkmak duzakdyr, Rebbe bil baglaýan bolsa aman galýandyr.
- ²⁶ Hökümdaryň gözüne ilmek isleýän köpdür, ýöne adam adalaty Rebden alýandyr.
- ²⁷ Adalatsyz adam dogruçyllara ýigrenjidir, dogry adam hem ýaramazlara ýigrenjidir.
- 30-njy bap 30**
- ¹ Massaly Ýakeniň ogly Aguryň wajyp sözleri:
Şol adam Itiýele sargaýar,
Itiýele we Ukala şeýle diýýär:
- ² Men adam bolardan samsyk, ynsan düşünjesi mende ýok.
- ³ Ne danalygy öwrendim, ne Mukaddesi bildim.
- ⁴ Kim göge çykyp, aşak indi?
Ýeli owujynda toplan kim?
Suwlary geýiminde oran kim?
Kim yeriň ähli uçlaryny berkarar etdi?
Onuň ady näme? Onuň oglunyň ady näme?
Bilýäňmi näme?
- ⁵ Hudaýyň her bir sözi sap hakykatdyr.
Ol Özüne sygynýanlara galkandyr.
- ⁶ Onuň sözlerine hiç zat goşma, saňa käýinmesin, ýalançy çykaýma.
- ⁷ Men Senden iki zat diledim, ölmänkäm olary menden gaýgyрма:
- ^{8–9} Galplygy, ýalan sözlüligi menden daş et, meni garyp hem, baý hem etme.
Dok bolup: «Rebbim kim?» diýip,
Seni inkär etmezim ýaly,
garyplykda ogurlyk edip,
Hudaýyň adyna ysnat getirmezim ýaly,
ýeterlik paýymy ber meniň.
- ¹⁰ Hyzmatkäri hojaýynyna ýamanlama, ýogsa saňa gargyş eder, sen ýazykly çykarsyň.
- ¹¹ Şeýle adamlar bar, atasyna gargaýandyr, enesine alkys edýän däldir.
- ¹² Şeýle adamlar bar, özüni tämiz saýýandyr, aslynda bolsa murdarlykdan päklenen däldir.
- ¹³ Adamlar bar, bakyşy şeýle tekepbir, gabaklary nähili ýokary.
- ¹⁴ Şeýle adamlar bar, ýer ýüzünden garyplary, adamlar arasyndaky mätäçleri symşlamak üçin dişleri gylyç, azlary pyçakdyr.
- ¹⁵ Sülügiň iki gyzy bar:
«Ber! Ber!» diýip gygyrýar.
Üç zat bardyr, hiç doýmaz,
has takygy dört zat «Besdir» diýmez:
- ¹⁶ Ölüler dünýäsi, önelgesiz ýatgy, suwdan ganmaýan toprak,
«Besdir» diýmeýän ot.
- ¹⁷ Atasyny masgaralap, enesini diňlemän, har edýän gözi dere gargalary çokar, bürgütler iýer.
- ¹⁸ Meni haýran galdyrýan üç zat bar, dogrusy dört zada akylým ýetmeýär:
- ¹⁹ Gökde bürgüdiň ýoly, gaýada ýylanyň ýoly, deňizde gäminiň ýoly, ýigidiň ulugyza bolan ýoly.
- ²⁰ Zyna edýän aýalyň ýoly-da şeýledir:
Ol iýýändir, agzyny süpürüp:
«Ýaman iş edemok» diýýändir.
- ²¹ Üç zatdan ýer sarsýandyr, ýagny dört zady göterip bilmeýär:
- ²² Gul patyşa bolanda, akmak iýmitden doýanda,

- ²³ Halanmaýan garry gyz äre çykanda,
grynak bikesiniň ornuny eýeläninde. patyşalary heläkleyän aýallara berme.
- ²⁴ Dünýäde dört maýda zat bar.
Ýöne olar gaty akyllydyrlar: ⁴ Eý, Lemuwal, şerap içmek patyşalara
ýarasmaz,
meý-içgi hökümdarlara gelişmez.
- ²⁵ Garynjalar güýçli jandar dældirler,
azygyny welin tomusda ⁵ Olar içip, düzgüni unudaýmasynlar,
ähli ezilenleriň hakyny ýoýaýmasynlar.
- ²⁶ Gaýa torsuklary kuwwatsyz jandardyr,
ýöne hinini gaýada gurýandyr. ⁶ Meýi heläk bolup barýana,
şeraby aýy hasrat çekýäne bergin.
- ²⁷ Çekirtgeleriň patyşasy ýokdur,
ýöne ählisi sap-sap bolup çykýandyr. ⁷ Olar içip, garyplygyny unutsyn,
azabyny ýada salmasyn.
- ²⁸ Kelpezäni el bilen tutup bolýandyr,
ýöne patyşalaryň köşgünde bolýandyr. ⁸ Agzyňy dilsizler üçin,
hossarsyzlaryň haky üçin açgyn.
- ²⁹ Gadamy owadan üç zat,
dogrusy ýörişi owadan dört zat bardyr: ⁹ Geple, dogruçylyk bilen höküm çykar,
garybyň we mätäjiň hakyny alyp ber.
- ³⁰ Haýwanlaryň iň batyry,
hiç birinden gaçmaýan arslan. ¹⁰ Başarjaň aýaly kim tapyp bilýär?
Onuň gadyr-gymmaty jöwherden
ýokarydyr.
- ³¹ Magtanyp ýöreyän horaz we teke,
goşuny ýanynda bolan patyşa³. ¹¹ Äri oňa ýürekden bil baglaýandyr,
hiç zada mätäç bolmaz.
- ³² Eger sen akmak bolup özüňi öwseň
ýa ýamanlygy niýet eden bolsaň,
onda eliňi agzyňa tut. ¹² Ol ärine ýamanlyk däl-de,
bütün ömrüne ýagşylyk edýändir.
- ³³ Çünki süýdi gysmakdan ýag,
burnuňy gysmakdan gan,
gazaby gysmakdan dawa çykýandyr. ¹³ Ýüňi we zygyry saýlaýandyr,
elleri höwes bilen işleýändir.
- ¹⁴ Ol söwda gämileri ýaly,
içerisiniň iýjegini uzakdan getirýändir.

31-nji bap 31

- ¹ Massa patyşasy Lemuwala ejesiniň
öwreden wajyp sözleri: ¹⁵ Entek garaňkyka turup,
içerisine nahar, hyzmatkärlerine
tabşyryk berýändir.
- ² Näme, oglum? Göwrämden önen
zürýadym!
Näme diýeýin, Hudaýdan diläp alan
oglum? ¹⁶ Oýlanyp, ekin meýdanyny satyn alýandyr,
eliniň gananjy bilen üzümleri
oturdýandyr.
- ³ Güýjüňi hem ýollaryňy ¹⁷ Bilini berk guşap,
gollaryna güýjüni toplaýandyr.

³ *Goşuny ýanynda bolan patyşa* – bu sözler käbir gadymy golýazmalardan alnan, ýöne beýleki golýazmalarda «Patyşa garşy gozgalaň ýok».

¹⁸ Harydynyň peýdasyny bilýändir,
çyrazy gijesine-de sönýän dälidir.

¹⁹ Elini çarha goýýandyr,
barmaklary igi tutýandyr.

²⁰ Garyba eli açykdyr,
mätäje elini uzadýandyr.

²¹ İçerisi üçin gardan gorkýan dälidir,
çünki bütin içerisi galyň geýinýändir.

²² Özi ýorgan köpeýändir,
lybasy nepis keteni we gyrmyzydyr.

²³ Äri şäher derwezesiniň alnynda tanalýar,
ýurduň ýaşulularynyň arasynda
oturýandyr.

²⁴ Keteniden lybaslar tikip satýandyr,
söwdagärlere guşaklar eltip berýändir.

²⁵ Güýç hem hormat onuň lybasydyr.
Geljege seredip guwanýandyr.

²⁶ Danalyk bilen sözleýändir,
dilinde dogry öwütler bardyr.

²⁷ İçerisiniň işlerine oňat seredýändir,
ýaltalyk çöregini iýýän dälidir.

²⁸ Çagalary turup, oňa alkys aýdýandyr,
äri hem turup, ony taryplaýandyr:

²⁹ «Başarjaňlyk bilen işleýän zenan köpdür,
ýöne sen olaryň baryndan ýokarysyň».

³⁰ Görmegeýlik aldawçydyr, owadanlyk
puçdur,
diňe Rebden gorkýan aýal
taryplanýandyr.

³¹ Elleriniň miwesini oňa beriň,
goý, şäher derwezesinde ony işleri
öwsün.

Stambulda neşir edildi

ISBN 978-5-93943-130-9

© Mukaddes Kitap Terjime Instituty, 2009